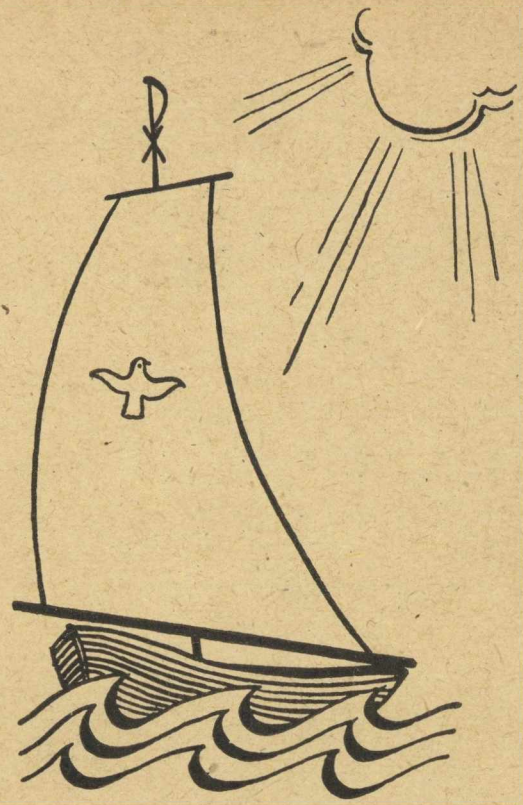

1. KOR. 3, 22.

LELKIPÁSZTOR

1954. JANUÁR HÓ

LELKIPÁSZTOR

Kiadja az Evangélikus Egyetemes Egyház Sajtóosztálya

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Vető Lajos

Előfizetési díj egy évre 84 Ft, félévre 42 Ft, egy hónapra 7 Ft

Csekkszámla: Lelkipásztor Kiadóhivatala, Budapest 220—507

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Puskin-u. 12

Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály — Telefonszám: 142-074

TARTALOMJEGYZÉK

CIKKEK, ÉRTEKEZÉSEK:

Székfoglaló beszéd a pozsonyi Evangélikus Teológiai Fakultáson *(Dr. Vető Lajos)* 1

Székfoglaló beszéd a pozsonyi Evangélikus Teológiai Fakultáson *(Dezséry László)* 9

„A bibliafordítás iránt érdeklődők konferenciája" *(Karner Károly)* 19

Pneuma, psyché, sarx és sóma *(Dr. Nagy Gyula)* 25

A világi felsőségről *(Mesterházy Ferenc)* 37

IGEHIRDETÉSEK:

Vízkereszt után 5. vasárnap *(Terei Endre)* 42

Hetvened vasárnap *(Zámolyi Gyula)* 45

Hatvanad vasárnap *(Várady Lajos)* 47

Közérdekű tudnivalók ..... a borítólapon

Példányszám: 700

22960/LD02 — Révai-nyomda, Budapest V, Vadász-utca 16. Felelős: Nyáry Dezső

Dr. Vető Lajos püspök

Székfoglaló beszéde

a Szlovák Evangélikus Teológiai Fakultáson, díszdoktorrá avatásakor 1953 december 1-én, Pozsonyban

Miután latin nyelven elmondtam köszönő szavaimat, most anyanyelvemen is hadd köszönjem meg a szlovákiai evangélikus teológiai fakultásnak, hogy tiszteletbeli doktorává avatott. — Külön is hadd köszönjem meg a szlovákiai ágostai hitvallású evangélikus egyház vezetőségének ezt a személyi szempontokon túlemelkedő, nemzeteink jóbarátságát dokumentáló szép gesztusát. De megragadom az alkalmat arra is, hogy itt is megköszönjem a szovákiai evangélikus egyház vezetőségének, hogy ez év tavaszán látogatásával tisztelte meg magyarországi evangélikus egyházunkat törvényalkotó zsinata alkalmával. Háromnegyed év távlatából gondolva vissza erre a látogatásra, kijelenthetem, hogy szlovák testvéreink magyarországi látogatása magyarországi evangélikus egyházunk népének felejthetetlen és kedves emléke. Szinte szállóigévé lettek nálunk a szlovák-magyar kapcsolatokat illetően Ján Chabada egyetemes püspök-testvérünk zsinatunkat köszöntő hatalmas beszédének ezek a zárószavai: „*A vén Duna örök időkre sodorja el körünkből mindazt, ami a múltban ellentétet és gyűlöléseget támasztott köztünk. A Duna kössön össze minket s roppant erejét állítsa nemzeteink szolgálatába, amikor boldog és örömmel teli békés életet építünk jelenünkben a jövőnek.*“ Kívánom, hogy magyarországi evangélikus egyházunk delegációjának ez a mostani látogatása is legyen ennek az új, szebb, békés együttélésnek jelentős lépésévé, hogy még jobban elmélyüljön és megerősödjön a két szomszédos népi demokrácia lakosai között a jó viszony s legyen példamutatóvá más országok, más népek, más egyházak számára is, mint az alapfeltétele annak a történelmi feladatnak, melynek célja népeink s az egész emberiség békés, boldog élete. Ezzel a jókívánsággal köszönöm nagyon hálásan a csehszlovák állami egyházügyi hivatal és a szlovák egyházügyi hivatal képviseletének, illetve elnökének megtisztelő üdvözlő szavait, szintúgy a szlovák egyetem elnökségének testvéri üdvözletét.

Most pedig engedjék meg, hogy a rendelkezésre álló idő keretein belül röviden szóljak arról a problémáról, mellyel magyarországi evangélikus egyházunk lelkészei és teológusai a felszabadulás után bizonyára Isten akaratából különösképpen szembekerültek és amellyel közülük sokan foglalkoznak, s mely teológiai szempontból mostanában engem is a legélénkebben foglalkoztat. Ezt a problémát a következőképpen jelölhetem meg: *„Az egyház, mint közösség"*. Ezen a témán belül a problémát az jelenti, hogy az egyháznak s benne különösen a gyülekezetnek mennyiben kell kézzelfogható, valóságos emberi közösségnek lennie. Közelebbről, hogy egyáltalán *mit értsünk a közösség keresztyén fogalma alatt*, továbbá, hogy ennek a kifejezésnek a helyes teológiai értelmezése *milyen kritikát jelent a mult és a mai konkrét egyházi életünk felett* és végül, hogy *a gyakorlatban ez a fogalom mit követel meg tőlünk: egyházi vezető emberektől s az evangélikus gyülekezetek népétől általában.*

I Tehát kezdem azzal, hogy *mit értsünk a közösség keresztyén fogalmán.*

Ezt a kérdést — mint minden más egyházi kérdést is — *teológiai alapon kell megvizsgálnunk*, hiszen mint keresztyéneknek és mint keresztyén egyháznak a gondolkodásunkat és magatartásunkat, cselekvésünket és egész életünket mindig teológiai alapokra kell helyeznünk. Teológiai szempontból nyilvánvaló, hogy ebben a kérdésben is a szentírás, éspedig *a teljes szentírás szolgáltatja az alapot*, de úgy, ahogyan erre evangélikus hitvallási irataink nyujtanak útbaigazítást.

Induljunk ki hitvallási iratainkból! Hitvallási irataink az egyház definiciójánál mindenütt használják azt a kifejezést, hogy *„communio"*, vagy *„congregatio"*, vagyis közösség. Az Apostoli Hitvallás a harmadik hitágazatban az egyházról azt mondja többek között, hogy az a szentek közössége: *„Credo ... sanctorum communionem"*. Az egyháznak ez a definiciója azt jelenti, hogy az egyház közösség egyfelől Istennel, másfelől egymással. Témánk szempontjából most az érdekeljen bennünket, hogy az egyház miképpen „közösség egymással", tehát miképpen *közössége a híveknek.*

Hitvallási irataink a közösségnek ezzel a horizontális síkjával aránylag keveset foglalkoznak s mindenek előtt hangsúlyozzák, hogy az egyház nem külső hatalmi szervezet *(externa politia)*, hanem lelki, szellemi birodalom, az örök javakban való belső közös részesedés, ugyanakkor hangsúlyozzák azonban azt is, hogy az egyház nem platoni állam, hanem valóság, amelyet a hívek alkotnak, akiknek tehát hitük van és akik Isten Szentlelkének ajándékaiban részesültek, s amelyben bűnök bocsánata van. Hangsúlyozzák Hitvallási irataink azt is, hogy az egyházban *a hívek közösségének egyesítő, összetartó köte-*

léke a szeretet. Erről az egymás iránti szeretetről pedig Luther a Nagykátéban hangsúlyozza, hogy az egymást segítő szeretet.

Amilyen aránylag keveset szólnak hitvallási irataink a híveknek egymás közötti közösségéről, éppen olyan sok tanítást találunk magában a Szentírásban, elsősorban az Újtestamentomban arra vonatkozólag, hogy a keresztyén szeretetet, mint az egyházi közösség összetartó kötelékét hogyan kell érteni.

Az őspélda a keresztyén közösségre s ugyanakkor a közösségi magatartásra magának *Jézus Krisztusnak a szűkebb tanítványi köre,* amelyben Jézus Krisztus maga adja a példát az igazi közösségi magatartásra. Jézus Krisztusnak ez a szeretete *nem korlátozódik* azonban valamilyen *szűkebb körre,* még azt sem mondhatjuk, hogy szeretetének csak azok lettek volna a tárgyai, akik benne hittek, vagy akik Őt szerették. *Az Ő szeretete korlátlan és határtalan* minden ember irányában. Erre neveli és tanítja követőit is, de mindenek előtt erre ad példát az egész emberiségért vállalt áldozati halálával. „*Senkiben nincsen nagyobb szeretet, mintha valaki az ő életét adja az ő barátaiért*" (János 15,13), ezek az igék jellemzik magatartását.

Ez a szeretet, mint közösségi magatartás azonban nem valamiféle platonikus érzelem, hanem *az élet valóságában* jelentkezik. A szeretetnek a közössége közte és hívei között mindenek előtt az élet egész területére kiható közösség. Ennek egyik nem lényegtelen bizonyítéka az, hogy közte és tanítványai között vagyonközösség állott fenn, amelynek pénztárosa is volt: Júdás. Az élet egész területére kiható szeretetközösség eleinte annyira magától értődő Jézus közvetlen tanítványai számára, hogy az Apostolok Cselekedetei szerint közvetlenül első pünkösd után a megtért keresztyének javaikat az apostolok lába elé helyezik. Persze van abban valami szimbólikus jelentés, hogy az apostolok közösségének pont az áruló Júdás volt a pénztárosa. Az is kétségtelen, hogy az első keresztyéneknek a vagyonközösségre vonatkozó kísérletei csakhamar kudarcba fulladtak. Mi mai emberek tisztábban látjuk ennek az okait, mint akárcsak apáink is láthatták. Hiszen akkor még nem voltak meg azok a feltételek, amelyek között nagyobb közösség, vagy akár egész népeket magába foglaló ilyen egészen reális, az anyagi életre is kiterjedő közösség megvalósulhatott volna. Ezért az apostolok ismert magatartása Ananiás és Zafira történetében. Mindamellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy Krisztus Urunk lépten-nyomon követeli a keresztyének testvéri közösségének a lehető legreálisabb *valóságát.* Vajjon Krisztus Urunk miért támadja olyan rendkívül élesen és szinte kegyetlenül a gazdagokat és miért hirdet *a szegényeknek* evangéliumot (Lukács 4,18)? Miért van az, hogy Lukács evangéliuma szerint mindenek előtt a szegényeknek ígéri az Isten országát (Lukács 6,20), azután miért van az, hogy a gazdagról és Lázárról szóló példá-

zatban a gazdagot a pokolba helyezi, a szegény Lázárt pedig, akinek a gazdag asztaláról lehulló morzsák se jutnak, a mennyországba? Mi az értelme annak, hogy a szőlőmunkásokról szóló példázatában azok, akik önhibájukon kívül csak a munkanap utolsó óráján jutnak munkához, ugyanannyit kapnak, mint akik korareggeltől késő estig dolgoznak? Vajjon Krisztus Urunk nem arra gondolt-e e példázat során, hogy kinek-kinek a szükségletei döntik el, hogy az anyagi javakból mennyiben részesüljön? Miért tanácsolja a gazdag ifjúnak, hogy adja el vagyonát, annak árát ossza szét a szegények között s *azután* kövesse őt, ha tökéletes akar lenni? Miért jelenti ki tanítványainak, hogy könnyebb a tevének átmennie a tű fokán, mintsem a gazdagnak bejutni a mennyek országába? Azután miért örül annyira, amikor Zakeus minden vagyonának a felét a szegényeknek adja és ha valakitől valamit patvarkodással eltulajdonított, négyszerannyit hajlandó adni helyébe, s miért jelenti ki ezzel kapcsolatban ujjongó örömmel: *„Ma lett üdvössége ennek a háznak?* Azután Máté 25 szerint örökszép tanításában miért jelenti ki, hogy azok jutnak be az Ő Mennyei Atyjának örömébe, akik jót tesznek az inségesekkel? Volt idő, amikor ezeket és a hasonló krisztusi tanításokat úgy értelmezték, hogy *a szegénységgel meg lehet szerezni az üdvösséget.* Miután azonban Krisztus Urunk minden testi nyomorúság ellen, betegség és éhség ellen küzdött, ahogyan erre a gyógyítási történetek és az éhező tömegek jóltartásával kapcsolatos, ismételten is előforduló evangéliumi történetek figyelmeztetnek bennünket, nem helyesebb-e, ha ezeket az intelmeit úgy értelmezzük, miszerint Ő a gazdagokat azért támadta, őket vagyonuk feladására azért intette, hogy a *szegényeknek jusson*, tehát, hogy a szegények iránti szeretete, a rajtuk *segíteni akarás* indította őt ezekre a tanításokra? Úgy gondolom, Krisztus Urunkhoz akkor állunk közel, ha itt se a magunk individuális lelkiüdvösségét tartjuk szem előtt, hanem a szenvedő, inségben lévő embereket, illetőleg *Krisztus határtalan szeretetét a szenvedő ember iránt.*

Kétségtelen, hogy a keresztyénség későbbi története során az életközösségnek erre a reális valóságára alig fordítottak figyelmet. De hogy a Krisztus evangéliumának az emberi élet egészére kiterjedő követelményeivel még a középkorban is mennyire számoltak, mutatja, hogy a *szerzetes rendekben* feltalálható különös életközösség anyagi tekintetben is közösséget akar jelenteni és nem mellékes az sem, ahogyan Luther Márton kikelt az uzsora, s emberek ember által történő kizsákmányolása ellen is, hiszen nagy reformátorunkat mi más indította volna erre, mint Isten tiszta igéje?

Amit így röviden összefoglaltam főleg az evangéliumoknak a keresztyén közösségre vonatkozó tanításaiból, az mindnyájunk előtt nyilvánvaló. Ugyanakkor az is nyilvánvaló lehet előt-

tünk, hogy ezt a részét az evangéliumoknak vagy egyáltalán el szoktuk hanyagolni, vagy pedig elspiritualizáljuk őket. Így alakult ki az egyház történelme során az a bizonyos individualisztikus keresztyén életforma és igehirdetés, amelynek megvan ugyan a maga inkább indirekt jogosultsága, de nyilvánvaló, hogy veszedelmes egyoldalúságot jelent, mert lehetetlenné teszi, hogy a Krisztus evangéliuma az élet történelmi valóságában kifejthesse erőit.

Következő főkérdésünk:

2 *A keresztyén közösség fogalmának helyes teológiai értelmezése milyen kritikát jelent a múlt és a mai konkrét egyházi élet felett?*

Nem lehet az evangéliumok közösségi vonatkozásait anélkül ismertetni, hogy rögtön és önkéntelenül kritikát ne gyakoroljunk egyházi életünk és keresztyénségünk felett. Ez már kicsendült fejtegetéseim első részéből is. Mégis próbáljuk tömören összefoglalni mindazt, ami evangéliumi kritikát jelent a keresztyén közösségi elv alapján egyházi életünk felett.

a) Mivel a keresztyénség *nem vette komolyan Krisztus tanításának valóságos*, e világi életünkre vonatkozó *intelmeit*, platonista módon *elspiritualizálódott.*

b) Az elspiritualizálódással együtt jár az *önző individualista kegyesség* kialakulása, ami közösségellenességben, vagy legalább is egymás iránt és a világ dolgai iránti *felelőtlenségben* jelentkezik.

c) Mivel a keresztyénség tanításaiban és magatartásában idealizmussá fajult s így nem oldhatta meg az ember és az élet reális feladatait, a történelem során az egyházat és a keresztyénséget állandóan támadják azért, hogy a társadalom és az ember konkrét feladatainak a megoldására *erőtlennek bizonyul.* Csak ennek a századnak az elején eszméltek rá teológusaink arra, hogy *a keresztyénség nem idealizmus* és hogy az individualizmus is egészségtelen tünet a keresztyénségben *(Lütgert, Blumhardt, Ragaz* stb.).

d) Az egyház nem nevelte híveit arra, hogy *a közösségben hogyan kell és hogyan lehet élni*, legalább is nem nevelte őket erre céltudatosan.

e) A keresztyénség ilyenformán igehirdetésében és szolgálatában nagyrészt üressé, tartalmatlanná, sokszor *semmitmondóvá lett az élet bajaival és problémáival komolyan küzdő emberek számára.*

f) Miután az ember közösségre van teremtve, s életfeladatait csak közösségben tudja megoldani, mivel nem nevelték közösségi életre, mindenek előtt *lelkiéletében* keletkeztek súlyos zavarok, amire korunk idegkórtana mutat reá megdöbbentő világossággal. Ugyanakkor az emberi *társadalomban* is jelentkeztek a közösségellenes, egyoldalúan spiritualista eltévelyedés

súlyos következményei. Az egyház emberei emiatt pl. szinte természetesnek tartották, ha ugyan nem támogatták a dolgozó tömegek kapitalista módon való kizsákmányolását. *Magában az egyházban* a közösségi lelkület hiánya szakadásokra, felekezetekre tagolódásra s a szekták megszámlálhatatlan sokaságára vezetett. Általános emberi síkban pedig e sok rossz példa nyomán a népek s azok vezetői pozitív együttműködés és békés együttélés helyett egyik pusztító háborút a másik után vívják.

3 Ezek után vessük fel a kérdést: *mi az egyház feladata ma!* Ami a multban hiányzott, s amit a multban elhanyagoltak, azt *ma pótolni kell. Az egyháznak az embereket közösségi életre kell nevelnie.* Meg kell tanítania őket arra, hogy egymást szeretetben elhordozzák, segítsék, az egyéni különbségek és eltérések megbecsülésével, vagy legalább tiszteletbentartásával tudjanak egymással békében élni, s egymással tudjanak együttműködni.

Erre a feladatra, mely nyilvánvalóan igei és teológiai lényegéből következik, az egyházat Isten korunkban negatíve, illetve közvetve a történelem révén figyelmezteti. Ezzel kapcsolatban három jelenségre szeretnék rámutatni:

a) Korunkban tudvalevőleg rengeteg az ideges, gyökértelen, lelkileg beteg, másokkal összeférni, együttmunkálkodni képtelen ember. De nemcsak az egyén beteg, hanem a családi élet, s legmagasabb fokon a világbéke is válságban van. *Pszichológiai* szempontból ma már nyilvánvaló, hogy a közösségtől való elzárkózás s a közösségi életre való alkalmatlanság milyen súlyos következményekkel jár az egyén, valamint az egyén szűkebb életköre s a társadalom egésze tekintetében, de az egyházban is. Nyilvánvaló ugyanis, hogy *az egészséges lelkületű ember közösségi beállítottságú és magatartású*, s megfordítva, a lelkileg beteg ember közösségellenes ember; az egyén, a társadalom belső bajainak egyik legfőbb oka tehát a közösségi életforma hiányában rejlik.

b) Különösen nagy figyelmeztetést jelent az egyházra nézve *a szocializmus diadalmas előretörése*, mely éppen a társadalom, tehát terminológiánk szerint a közösség problémáit igyekszik rendezni és megoldani, éppen azért, mivel az ú. n. keresztyén társadalom ezekkel a problémákkal nem tudott, sőt nem is akart megküzdeni.

c) Hatalmas figyelmeztetés és tanulság a keresztyénségre nézve a *világbékemozgalom* százmilliókat magában foglaló tábora is, mely arra törekszik, hogy a népek és államok békés együttélését és együttmunkálkodását védje, elősegítse és biztosítsa. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a háborúkat önző, hatalomvágyó, tehát *közösségellenes emberek* s azok kisebb-nagyobb csoportjai robbantják ki. A huszadik században lezajlott két világháború az egész földkerekségre kiterjedő katasztrófák for-

májában mutat rá arra, hogy az emberiség nevelő tényezői, köztük az egyházak mit nem csináltak egyáltalán, vagy mit nem csináltak jól és arra is, hogy mit kell csinálnunk, mi ez egyház s egyáltalán az embernevelés egyik legfontosabb feladata. A fentiekből nyilvánvaló, hogy a világ békességét akkor munkáljuk a leggyökeresebben, ha az embereket közösségi magatartásra neveljük.

Ezek a történelmi jelenségek tehát negatíve, indirekte figyelmeztetik az egyházat, az egyház lelkészeit és népét mulasztásaikra és fogyatékosságaikra. Ha a történelemnek ezt a beszédét megértjük, akkor mennyire életrekelnek számunkra az Isten igéjének *bűnbánatra* és *megtérésre* hívó felszólításai! *Az Istenhez való megtérés* vízszintes síkban *a közösséghez való megtérést* s a közösségbe való illeszkedést jelenti, hiszen: *„Ha valaki nem szereti az ő atyafiát, akit lát, hogyan szeretné az Istent, akit nem lát!?* (János 4:20). A *bűn* pedig ebből a szempontból és konkréte azt jelenti, hogy valaki a közösséghez való viszonyát nem rendezi, feladataitól elzárkózik, s vele, illetőleg legmagasabb érdekeivel szembehelyezkedik a maga egyéni hasznát keresvén. Ilyen formán — mint látjuk — a bűnről és kegyelemről, bűnbánatról és megtérésről szóló igehirdetésünk megtelik élettel. Ilyen kérdések kerülnek elénk lépten-nyomon ugyanis, hogy mennyire nem tudok embertársaimmal közösségben élni, s ebből lelkileg-testileg mennyi baj, fájdalom, kár háramlik reám, embertársaimra, egyházamra, népemre. Azután, hogy mennyire szükségem van igaz megtérésre, s milyen egész életre szóló feladat tárul így elém, melynek megoldásán napról-napra kell fáradoznom. *Mint lelkipásztornak* alkalmam van arra, hogy embertársaim, híveim panaszaiból felismerjem, hogy mennyi magatartásukban a bűnös közösségellenesség, amit a cura pastoralis során, de igehirdetésemben is szeretettel és tapintattal leleplezek s megmutatom azt a helyes utat, mely megoldásra, gyógyulásra vezet: a szeretetben erős és igaz közösségi magatartást. Mint keresztyén igehirdető rámutatok arra is, hogy mily nehéz az embernek közösségi emberré lennie, mily nehéz már pusztán belátni, hogy nem járok a helyes úton, s hogy a gyakorlati értelemben vett megtérést ezen a téren is mennyire lehetetlen önerőnkből előidézni, tehát mennyire *szükségünk van mások* segítségére, legvégső sorban és mindenek előtt *Isten Szentlelkének újjászülő hatalmára.* Hiszen a szeretetben, közösségben élő ember egészen más ember, mint az önző, szeretni nem tudó ember. *Új ember az ó emberhez képest.* És így rajzolódik ki előttem éles kontúrokkal lelkipásztori munkám s egyházi tevékenységem célja a közösség, közelebbről népem, egyházam, gyülekezetem s az egész emberiség szolgálatában. De így ragyog fel előttem, mint eszhatológiai, időn és koron túli, de mégis itt és most jelentkező feladat: az Isten országának keresése és szolgálata.

*

Az egyháznak ezt a munkát mindig és mindentől függetlenül kell végeznie. Alkalmas és alkalmatlan időben egyaránt. Ma azonban ennek a munkának nagyon *kedvez* az az új társadalmi és gazdasági életforma, melyre a világ népei szerte a földkerekségen több-kevesebb tudatossággal rátértek s ahogyan annak tanúi és részesei vagyunk saját népeink ma zajló történelmében. De ez a munka szükséges is, mivel óriási technikai lehetőségei birtokában, ha nem lesz erős a közösségi életben az emberiség, egyetlen új háborúban kiirthatja önmagát. Az egyháznak ebben az új történelmi szituációjában tehát különösképpen is tudatosítania kell hivatását: *nevelni az embereket s belülről alkalmassá tenni őket a közösségi életre*, nemcsak az egyházközségen, a gyülekezeten belül (de ott is), hanem *népeink körében is*. Ez Isten felhívása ma hozzánk, mint az Ő örök üzenetének korszerű parancsa.

Vajjon megérti-e az egyház, a mi egyházunk, Istennek ezt az üzenetét ?

Kedvező jelnek kell tartanunk, hogy sok súlyos tragédia és szenvedés után ott él a vágy a mai emberiségben az egészséges közösségi élet után s hogy a közösségi lelkület egyre erősödik népeink tagjaiban. Szlovák és magyar népünk tagjaiban is. A szlovák és a magyar evangélikus egyházak közti testvéri kapcsolat létrejötte s erősödése is ennek a bizonysága. A békés és testvéri együttélés és együttműködés vágya sodorta el népeink között és egyházaink között a bennünket elválasztó akadályokat. Erről tanúskodjon és erre neveljen bennünket ez a mostani alkalom, ez a mi mostani találkozásunk is. És hogy ez így van, és így lehet, mindezért elsősorban legyen a hála és a dicsőség Istené.

A parancs e g y mondatban kifejezhető: Engedd, hogy Istened legyek! Vagy: Bízd magadat az én szeretetemre! Tehát: Szeress engem! Ennek az egy mondatnak persze kimeríthetetlen a tartalma, olyan gazdag, mint azoknak a helyeknek és viszonyulásoknak a sokasága, amelyeket Isten teremtő munkájában és vezetése révén a szeretetre alkalomként előkészít. Itt érvényes Augustinus mondása: dilige — et fac, quod vis! A parancsot nem kell felbontani egyes utasításokra. Óh, ha az akarat a szeretetre megvan! Minden helyzetben felismeri, miben kell a szeretetnek most megbizonyítania magát.

P. Althaus, Gebot und Gesetz.

Dezséry László püspök

Székfoglaló beszéde

a Szlovák Evangélikus Teológiai Fakultáson, díszdoktorrá avatásakor 1953 december 1-én, Pozsonyban

Kedves Testvéreim és Barátaim!

Mélyen megindulva és örvendező szívvel mondok hálás köszönetet a testvéri szlovák evangélikus egyháznak és a szeretett testvéregyházunkat szolgáló pozsonyi Evangélikus Teológiai Fakultásnak azért a nagy kitüntetésért, hogy díszdoktorává avatott. Egyházam és személyem megbecsülése arra indít, hogy teljes odaadással kívánjam szolgálni az evangélium ügyét, még nagyobb felelősségtudattal álljak tisztemben, melyre egyházam népe kiválasztott; minden erőmet hozzáadjam ahhoz, hogy egyházunk el tudja végezni mindazt a feladatát, amelyet a magyar nép és az emberiség érdekében Isten egyházunkra bízott és továbbra is odaadással munkáljam a csehszlovák nép és a magyar nép, a Szlovák Evangélikus Egyház és a Magyarországi Evangélikus Egyház testvériségét, melyből már eddig is oly sok jó gyümölcs termett. Kérem Istent, áldja meg a pozsonyi Szlovák Evangélikus Teológiai Fakultást, a Szlovák Evangélikus Egyház lelkésznevelésének ügyét és a Szlovák Evangélikus Egyház egész életét. Hadd virágozzék az egyház a virágzó Csehszlovák Népköztársaságban s hadd virágozzék a magyar keresztyénség a virágzó Magyar Népköztársaságban!

Ebben az ünnepélyes órában *szeretnék vallást tenni arról a hitről, amely bennünk él s azokról a hitbeli felismerésekről, melyeket a kegyelmes Isten egyházunk szolgálatára nézve a mi nemzedékünknek ajándékozott.*

Egyházi szolgálatomat hazánk felszabadulása óta az a meggyőződés hatja át, hogy

ISTEN MINKET EGYHÁZTÖRTÉNELMI ÚJ KORSZAK ELSŐ NEMZEDÉKÉVÉ MÉLTATOTT.

Isten az öntudatos, bátor hitnek és a reális érzéknek gyönyörű felelősségét helyezte a mostani egyházi nemzedék vállaira. Ez a mi Urunk gyönyörűséges igája a mi nemzedékünkön. Nemzedékünk felelőssége abban van, hogy *meg tudja-e ragadni élő reménységgel azokat az ígéreteket*, amelyeket az Egyház Ura, Jézus Krisztus adott az egyháznak a jövőt illetően. Csak *az élő reménység tesz képessé bennünket a hitre*, amely teljes bi-

zalommal és ezért engedelmesen fogadja el azt, amit Isten nekünk ma igéjében kijelent. *Csak az élő reménység tesz képessé bennünket a szeretetre,* amelyben szabaddá válunk arra, hogy illő alázattal, de teljes határozottsággal vegyünk részt népünk építő munkájában és az egész emberiség ébredező reménységének erősítésében.

Ez az egyháztörténelmi új korszak azzal kezdődött, hogy *Isten mindenestől megmozgató kérdéseket szegezett nekünk* a minket környező világ forradalmi változásai között. Hazánk a második világháború őrületéből nemzeti történelmünkben talán soha nem látott összeomlásba süllyedt. A felszabadulás fénysugara szörnyű valóságot világított meg. Romok és nyomor volt az a tény, amelyre nemzeti történetünk feltámadó napja a sugarát vetette. 1945-ben fény sugárzott felénk, de ebben a fényben olyat láttunk, hogy ez a honfiúi kérdés szorongatta a torkunkat: *mivé lett a mi hazánk, hol van a mi hazánk?* A hirtelen támadt fényben *azután a magyar munkásosztály lett láthatóvá.* A magyar munkásosztály adott feleletet arra a kérdésünkre, hol lesz a mi új hazánk és milyen lesz a mi hazánk. A magyar dolgozó nép mondta rá a lerombolt országra, hogy *annak helyén új országot építünk* s ő formálta számunkra az új országot azzal az elhatározással, hogy *szocializmust építünk.* Azóta a munka bátor kezdeményezése ezer eredményt hozott s reménységet kap minden nap újra az új magyar haza dolgozó népe.

A felszabadulás első fénysugarai *az egyházat is megvilágították.* De *Isten igéje is világított és fénye magára az egyházra esett.* Aki akkor engedelmesen figyelt Isten szavára, az *a bűnbánat mélységei felé* sodródott. Isten szava vétkesnek ítélte egyházunkat a nemzeti összeomlásban és vétkesnek elsősorban abban, ami az egyházzal történt. Az egyház népe akkor ezt kérdezte: mivé lett a mi egyházunk, *hol van a mi egyházunk?* S ez a kérdés akkor úgy hangzott, hogy az Isten szava és éppúgy keres most Isten minket, mint ahogy kereste egykor a bűnbeesett embert: *„Ádám, hol vagy?"* Ma már tudjuk, hogy *egyházunk első válasza* ugyancsak a bűneset történetéből vett válasz volt: *„Elrejtőztem, mert félek".* Isten előtti és emberek előtti mezítelenségünk rútsága tárult fel akkor s a félelem az elrejtőzést sugallta. Tudtuk, hogy ítélet alatt vagyunk és egyházunk nagy tömegei messze voltak a megtéréstől, az okulástól. *Istennek sokat kellett küzdenie közöttünk azért, hogy igaz bűnbánatra jussunk,* az Ő ítéletét engedelmesen elfogadjuk és őszintén tudjunk könyörögni újjászületésért. A lelkiismeretfurdalás és az Isten színe előtti konokság birkózott bennünk. A sátán, aki nem akarta egyházunk megújulását, a fásultság kérdéseit vetette fel sokakban: hol lesz a mi megítélt egyházunk évek multán a történelem forgatagában? De *Istennek legyen hála,* a Magyarországi Evangélikus Egyházban a bizonytalan-

kodó kérdésre *maga az Ágostai Hitvallás adta meg a választ:* az egyház ott lesz, *„ahol az igét tisztán és igazán hirdetik és a szentségeket Jézus Krisztus rendelése szerint szolgáltatják ki".* Vonakodva vállaltuk, Isten mégis győzelmesen elfogadtatta velünk azt, hogy *az egyház az igéért és az igéből él,* hogy az egyház feladata és jövője egyaránt Isten igéjének hirdetésében van, tehát az egyház reménysége Isten igéretéhez van kötve, az igéret pedig nem földi biztosítékokra, hanem Isten igéjének saját erejére vonatkozik. A feladat így bontakozott ki: *hirdetnünk kell a konkrét gyülekezetekben Isten üdvözítő evangéliumát abban a környezetben, amelyet a szocializmust építő magyar nép szolgáltat hozzá.* Az emberi „bölcseség" felett Isten „bolondsága" diadalmaskodott, hogy az evangéliumra bízzuk magunkat minden hívőknek üdvösségére. Egyházunk kemény leckeként kapta, hogy életérdekévé az vált, hogy alárendelje magát Isten igéjének. A világunk Istené és a történelem is az Övé. Hadd beszéljen Isten maga, hadd engedtessék át az egész tér magának Istennek.

Ezekben az időkben Isten azt az utasítást adta nekem, — és hálával mondom, még sok szeretett testvérnek a magyar evangélikus és református egyházban, — hogy ezt a bizonyságtételünket történelmi egyházainkhoz intézzük.

AZ IGEHIRDETÉST EGYHÁZI SZOLGÁLATKÉNT ISMERTÜK FEL,

amely földi egyházi szervezetben folyik és ehhez szilárdan akartunk ragaszkodni. Magyar evangélikus egyházunk belső tisztulásáért és megelevenedéséért kezdtünk harcot, mert úgy értettük Isten igéjét, hogy egyházunk nem szektásodhatik, nem atomizálódhatik csoportokra s nem viheti szervezetlenül és anarchisztikus magánvállalkozásként Isten igéjét a magyar néphez. *Ez egyházunk tanításbeli biztonságát és tanításbeli igazságát* veszélyeztette volna. *Hitvallásos, biblikus és történelmi összefüggéseiben öntudatos, szervezett evangélikus egyház hűséges igeszolgálatáról akartunk csak tudni* s ez irányadó volt a belső egyházi harcban. Egyházi szolgálaton az igehirdetés szolgálatát értettük és tiltakoztunk az egyház öncélú vagy egyéb célú szolgálatvállalása ellen, mert az nem lett volna egyházi szolgálat, bármilyen nagy kísértés is volt arra, hogy az egyház pl. vállalja azt, hogy a régi társadalmi rend védelmezőjévé szegődjék oda. Egyházi szervezeten az egyházi igehirdető szolgálat korszerű szervezését értettük és nem valami illegális pártszervezetet, mely világnézeti önvédelmet biztosít a múlt emberei és társadalmi rétegei számára. *Az egyház becsületes igeszolgálatának biztosítékait magában az egyházban kerestük és tudtuk, hogy a külső biztosítékok mind megadatnak nékünk. Az elmúlt esztendőkben ezek mind meg is adattak né-*

künk. Egyházunk belső megújulása és eszmélkedése gyümölcseként *adta Isten számunkra az egyházi szolgálat szabadságát új magyar hazánkban, az Egyezményt,* melyet 1948-ban a magyar állammal kötöttünk s mely állami és egyházi részről is olyannak bizonyult, mint amely *beválik* és jól funkcionál.

Bizonyos, hogy egyházi életünk az elmúlt évek alatt Isten akaratából olyan irányt vett, hogy *különösen naggyá tette azok felelősségét, akik most terelgetik a nyájat,* akik éppen az egyház megbízásából fáradoznak az egyházban az egyházért. De hálával vallhatom meg, hogy a reformáció óta fennálló és sok-sok vihart megállott magyar evangélikus egyházban *szilárdan áll az egyházi hivatal, az egyház egysége, szilárdan állanak a presbitériumok* s megkaptuk Istentől a mi nemzedékünkben is egyházunknak azokat a lelkészi és világi munkásait és előljáróit, akikre szükségünk van. *Isten igéje szabadon és erővel hirdettetik az országban s maga az egyház hirdeti ezt az igét.* Újjáépítettük és szaporítottuk *templomainkat* s a gyülekezetek az igehirdetésből naponként táplálkozva élnek és virágoznak mindenfelé az országban. Egyházunk fegyelmezett földi vándorlásban egy testként és sajátos egyházi feladatát az ige hirdetésében mindig világosabban felismerve szolgál a magyar népnek.

Az egyház igehirdető szolgálatának nagy erkölcsi kérdésévé tette Isten

AZ EGYHÁZI TANÍTÁS BECSÜLETESSÉGÉNEK KÉRDÉSÉT.

Tudjuk, hogy *éppen az egyház mondanivalója az, amelyben a keresztyén név becsületére kell vigyáznunk a mi korunkban.* Izgalmas erkölcsi kérdéssé lett a számunkra az Ágostai Hitvallás követelése, hogy az ige az egyházban „*tisztán és igazán*" hirdettessék, vagyis emberi hozzáadás, emberi öncélúság és emberi ferdítés nélkül, amelyre a múlt oly sok kísértése vinné az egyház szolgáit. Luther Márton sekrestye-imádsága őrzi igehirdetőink lelkiismeretességét. Luther Mártonnal így imádkozunk: „*Uram Istenem, Te engem az egyházban püspökké és lelkésszé rendeltél. Te látod, mennyire tehetetlen vagyok ilyen nagy és nehéz hivatal jó betöltésére és ha Te nem tanácsoltál volna engemet, akkor már réges-régen mindent elrontottam volna. Azért Hozzád folyamodom. Szíves készséggel adom és hajlítom számat és szívemet: készen vagyok, hogy a népet tanítsam, magam is készen vagyok, hogy mindig tanuljak és igéddel sáfárkodjam és arról szorgalmasan gondolkodjam. Használj fel eszközödül. Kegyes Uram, ugyan el ne hagyj engemet, mert ha magamra vagyok, akkor könnyen mindent elrontok, Ámen.*" Egyházunk Istennek abban a szorongatásában él, hogy könnyen mindent elronthat, ha nincs *készen minden nap a tanulásra* és nem akar *Urának mindenben engedelmeskedni.*

Ezért mindig nagyobb és nagyobb

FIGYELMET FORDÍTOTTUNK AZ IGEHIRDETÉSRE,

melynek belső problémái egészen újszerűen tárultak fel. Hirdetnünk kellett Isten ítéletének igazságát magunk felett, majd mind örvendezőbben lehetett megszólaltatnunk Isten rajtunk esett ítéletének *irgalmas voltát*, s a bűnbocsátó, megigazító evangélium hirdetése nyomán *a konkrét életre eligazító isteni parancsokat*. A prófétai igehirdetés kötelezéseit kellett magunkra vennünk a nélkül, hogy a magunk szerepét prófétaivá akartuk volna túlozni. Isten abban követelte a prófétai igehirdetést, hogy egyesek is, talán magukra maradva is, merjenek *igazságot szólni* az Ő népének. Abban, hogy Isten igéjét ne az egész néptől elszigetelődött egyeseknek, hanem *Isten egész népének* hirdessük az igét, végül pedig abban, hogy igehirdetésünk perspektivikus legyen, vagyis *a jövőnek szóljon*. Olyan egyházzá lettünk, mely Isten parancsából *sok újat kezdett és még sok újra fog vállalkozni*. Messze látóhatár nyílt előttünk, igehirdetésünk tehát alkalmazkodjék a messze látóhatárhoz. Jövőbe néző egyházi életre köteleztettünk, jaj volna tehát, ha megvetnénk a prófétálást.

A Magyarországi Evangélikus Egyház az igehirdetés tisztaságáért és igazságáért vívott harc közben ismerte fel, hogy *az igehirdetés politikai aktus* is s hogy az egyház igehirdetése éppen ezért veszedelmére — hátráltatására, vagy segítségére — előremenetelére lehet a népnek. Felismertük, hogy az egyház igehirdetésének éppen ez a politikai felelőssége s ez is csak elmélyítette az igehirdetés tisztaságáért folytatott belső harcunkat. Ugyanakkor felismertük azt is, hogy az egyház, ha a nyilvánosságra igénye van — és kell hogy igénye legyen, — politikai funkciót is végez s hogy ezt a politikai funkcióját, vagyis a közügyekkel való érintkezésének funkcióját *csak az igehirdetésében végezheti el érvényesen és hitelesen*. Az egyház Magyarországon a régebbi időben sokat politizált, de bizton megállapíthatjuk, hogy *ezt igehirdetésétől függetlenül tette*. Politikai szerepléseket vállalt, vállalta pl. azt, hogy a horthy-fasizmust az ő nevében „Keresztyén Magyarország"-gá álcázzák. Ezt a politizálását azonban az ige nem igazolta, az igehirdetés nem tudta megerősíteni s amennyiben a papok ezt a politizálást a prédikációba vitték bele, úgy az igehirdetés természetszerűen *elveszítette érvényességét*, hitelességét és becsületességét. Összefoglalóan: igehirdetése nem lehetett engedelmes az Egyház Urának, Jézus Krisztusnak. Isten egyháztörténelmünk új korszakán a mi nemzedékünknek azt az egyházi felismerést és tapasztalatot adta, hogy az egyház a közügyekkel való érintkezésében éppen abban felelős, hogy *politikai cselekvését igehirdetésben végezze el*. Ez *nem azt jelentette, hogy politikai ige-*

hirdetéseket tartsunk, viszont *azt jelentette, hogy igehirdetésünk a mai embernek szóljon*, népünk mai kérdéseit ölelje fel s azokban mutasson irányt és igazságot Isten szava alapján. Az ilyen igehirdetésért, *a hic et nunc* igehirdetés érvényességéért való tusakodásunk közben éppen azt ismertük fel, hogy *Isten igéje élő és ható, mai és örök* és hogy *Isten kész arra, hogy a mai embert üdvözítő evangéliumával és szerető atyai tanácsával biztassa a mindennapi élet hasznos dolgai között.* Mily gyönyörűség bizonyságot tenni arról, hogy *egyházunk az országépítés dolgaiban, népünk kulturális felemelkedése érdekében, az emberiség békéjének megvédése érdekében Isten igéje alapján oly érvényes és oly hiteles szót mondhat s hogy népünk boldogan élhet Isten igéje alapján a szocializmust építő Magyar Népköztársaságban.* Isten igéje meghazudtolta a véneket és írástudókat, akik evangélikus népünknek azt suttogták, hogy Isten igéje a múltat igazolja s hogy az ő engedelmességük azt jelenti, hogy szembe kell fordulniok az újjal. Ma már Magyarországon a gyermekek is tudják, hogy *Isten igéje nincs bilincsbe verve*, még a kapitalizmus és feudalizmus, az imperializmus és a háborúskodás bilincseibe sem, s hogy *az szabadon szól és hat, segít és áldást hoz mostani napjainkban* egészen új történelmi környezetben is. A magyar nép jó része méltán ábrándult ki a háború előtti Magyarország keresztyén egyházainak ú. n. „keresztyénségéből". A prédikációt méltán megvetette s a papokat méltán sorolta az urak mellé. Ahogy a nagy magyar költő, Ady Endre mondta, mondta a mi népünk is: „Urak, papok dölyfét már eleget tűrtük." Napjainkban Isten az egyház prédikációs becsületét harcolja vissza magának, s ma *népünk méltán beszélhet a néphez hű magyar papokról, békeharcos papokról, becsületes papokról*, vagyis a mi hitünk szerint *Krisztusban hívő és Krisztust követő engedelmes papokról.*

HOSSZÚ VOLT AZ ÚT

és fáradságos, amíg ilyen papokkal benépesült az egyházi élet. 1949. virágvasárnapján adta ki egyházunk vezetősége az első felhívást a békéért folytatott küzdelemre. Mennyi ú. n. teológiai és egyéb ellenérv sorakozott fel ellene azok részéről, akik csak a „minden emberi értelmet felülhaladó békéről" akartak tudni, s arról nem, hogy ez egyben Isten akarata szerint az egyszerű, emberileg értelmes földi békét is jelenti. Vagy azok részéről, akik a „szív békességéről" akartak tudni, s akkor lett volna meg leginkább szívük békessége, ha a harmadik világháború véres gyalázata hozta volna vissza számukra az általuk óhajtott régi világot. Vagy azok részéről, akik ugyan sóhajtoztak, hogy az egyház visszaszorult a politika porondjáról, de ugyanakkor tiltakoztak az ellen, hogy ebbe a „politikai ügybe" belemártsuk magunkat. Ma már áttörte Isten ezeket az en-

gedetlenségi zárlatokat. A Béke Világmozgalom újabb és újabb megmozdulásairól maguk az egyház szolgái hoztak hírt papjainknak és híveinknek Luhacoviceből, Varsóból, ahol én is jelen lehettem, Párizsból, Stockholmból, Berlinből, Bécsből és Budapestről, s *ma már boldogan eldöntött kérdés nemcsak az, hogy a béke oldalán harcosan állunk*, — még a nyugati keresztyénség ugyan egyre inkább eloszló aggályoskodása ellenére is, — hanem az is eldöntött kérdés, hogy *a békemozgalom nagyszerű harca kilátásos küzdelem is s papjaink, híveink boldogan olvadnak a béketábor hatszázmilliós táborába.* Hitük és meggyőződésük alapján teszik ezt, úgy hogy nem kellett érte hitüket feladniok. Tudjuk, hogy becsületes harcban állunk s érezzük, hogy gyümölcsözően lett ezzel konkrétabbá az egyház bizonyságtétele.

De így vagyunk

A HAZAI FELADATOKKAL

is. Hol vagyunk már a bújkáló, elszigetelődő, országépítő népünk között kedvetlen papok magatartásától! Ezen az őszön, amikor a magyar parasztság oly nagy válaszút elé került az új magyar kormányprogramm által felvetett kérdés alapján, s újra döntött a termelőszövetkezetek kérdésében, a mi lelkészeink *már ott voltak* a tanyákon és a parasztházakban, a szószékeken és a gyűléseken, s bizonyságot tettek újra egyházunk döntéséről, hogy igent mondtunk a szocializmusra, elfogadtuk azt Isten kezéből számunkra rendelt életformának s óvták parasztságunkat a kishitűségtől, a széthúzástól, s legfőképpen az ellenség hazug hírverésétől.

Igen, népünk ma már méltán beszélhet a néphez hű magyar evangélikus papokról, békeharcos papokról, becsületes papokról, vagyis Krisztusnak engedelmes papokról a Magyar Népköztársaságban.

A papok persze még nem az egyház. A papok hordozzák az egyházi hivatalt s mindenekelőtt áll az egyházban az a kötelezés, hogy az egyházi hivatalt az egyház elhívottjai híven töltsék be. Mégis a papok még ma nem az egyház.

A GYÜLEKEZET AZ EGYHÁZ.

És régen ismertük olyan világosan a protestantizmus alapelvét, az idevonatkozó lutheri tanítást, mint most. Luther Márton nem tudott az egyházról úgy beszélni, hogy közben a legszorosabban ne vette volna tekintetbe a gyülekezetet, az egyház népét. Itt van Luthernél a klerikalizmus elleni döntés valódi forrása. *Az Isten az anyaszentegyház egészét szentelte meg.* Az egész gyülekezet hite az egyház hite. Az egész gyülekezet véleménye az egyház véleménye. *Luther figyelmeztette a bibliás egyházat arra, hogy az egyháznak az egyház népére való tekintettel s népe érdekében kell végeznie egész szolgálatát.* Az egy-

ház feltétlenül becsületét veszti, ha a hívek serege elhanyagolható masszává lesz a szemében. Luther ezzel azt vallotta meg a világnak, hogy a világ *csak azt tekintse érvényes keresztyén bizonyságtételnek, az egyház állásfoglalásának, ha abban valóban osztozik az egész gyülekezet.* Ezért tanított Luther olyan emberfeletti szorgalommal és ezért imádkozott naponta több órát az egyház megújulásáért, mert lelkiismerete *nem bírta, hogy az egyház tömegei máshol legyenek, mint az ige,* máshol legyenek, mint az egyház tanítói és máshol éljenek, mint maga Jézus Krisztus. *A bibliás egyház becsülete az egész gyülekezet széleskörű közösségi bizonyságtételében és magatartásában van. Tanító egyház vagyunk és a nép egyháza.* Mai egyházunk becsületét az egységes gyülekezeti bizonyságtétel adja. Ez a bizonyságtétel természetesen nemcsak szóban, hanem cselekedetben is kötelező. Ezért kellett vállalnunk a felelősséget az egész keresztyén népért s tudnunk azt, hogy a világ nem egyes igazakról, hanem az egész gyülekezet becsületéből szerez magának benyomást a keresztyénség áldásáról vagy átkáról a mi mostani napjainkban.

A mai emberi nemzetséget, amikor az egyházra néz, nem egyes hűséges apostolok bizonyságtétele érdekli csak, hanem az egész keresztyén nép magatartása. *Az egész gyülekezet gyakorlati életéből lesi el a világ, hogy mire tanít Jézus Krisztus.* Az a kérdés van tehát felvetve a mi számunkra, akarjuk-e, munkáljuk-e igazán, hogy *a gyülekezet egésze az egészséges tudomány és a becsületes Krisztus-követés látványosságát szolgáltassa.* Így lett egyházunk hitbeli becsületességének alapfeltételévé az, hogy egyházunkban a helyesen felismert hit egységét és a mai helyes keresztyén magatartás egységét *magában a gyülekezetben küzdjük ki,* méghozzá *a gyülekezet élő és hívő felében.* Ugyanakkor boldog bizonyságot tehetünk arról, hogy magyar népünk elfogadta magára talált egyházunk engedelmes szolgálatát, értékeli egyházunk tevékenységét az országépítő munkában és a békéért folytatott küzdelemben s ugyanakkor megbecsüli egyházunkat, mint a maga dolgával foglalkozó, vagyis Krisztus evangéliumával térítő egyház munkáját.

Az a mi mostani kérdésünk, hogyan tudnánk igazán megosztani az e feletti örömünket és Isten iránti hálánkat

AZ EGÉSZ VILÁGKERESZTYÉNSÉGGEL,

hogy az is a világon mindenütt hálát tudjon adni a magyar evangélikus egyházért, azért a valóságos irgalmasságért, amit Isten mivelünk cselekedett azzal, hogy megmutatta utunkat az új hazában a mai magyar nép között s elfogadtatta szolgálatunkat az emberekkel. A felszabadulás óta abban a meggyőződésben élek, hogy *Isten többek között rajtunk példázza a világ keresztyénsége számára az új kor egyházának lehetőségeit.* Rajtunk formázza annak az új kornak egyházi képét, mely a kapita-

lizmus alkonyán, a kollektív életformák kialakulása idején lesz formájává, képévé a Krisztus egyházának. Ebben a kiváltságban *osztozunk Csehszlovákia keresztyén egyházaival*, akiket ugyanígy méltat Isten mindig értékesebb szolgálatra a nép között. *A csehszlovák és a magyar protestáns egyházak ökuménikus szerepe és jelentősége éppen ezért nő minden nap.* A világ egyházai lassanként megértik, hogy itt Isten példaképen való művet hajt végre a maga egyházán s hogy amint azt Vető Lajos püspöktársam Hannoverben a Lutheránus Világszövetség nagygyűlésén kifejezte, *„Istennek a jövőbe messze előre kihelyezett egyházai vagyunk"*. Isten minket olyan körülmények közé vezetett, melyekben előítéletek nélkül egyedül az igére figyelve végezhetünk teológiai kutatást és adhatunk hangot hitbeli felismeréseinknek. Egyházi berendezkedéseinket úgy igazítja, hogy azok alkalmasak legyenek a mi mostani korunkban. Ezekkel *Isten az egész világkeresztyénségnek akar ajándékot adni* és ad is ajándékot. Nem az a dolgunk tehát, hogy a mellünket verjük és dicsekedjünk a tapasztalatainkkal, hanem éppen az, hogy megalázkodjunk Isten választása előtt és az előtt a tény előtt, hogy mérhetetlenül nagy történelmi felelősségünkhöz és feladatunkhoz képest mily esendő és mily gyenge a mi szolgálatunk, szolgálatkészségünk és szolgálatra való képességünk. Isten a magunk számára legcsodálatosabban és legérthetetlenebbül minden nap növeli nemzetközi helyzetünk és tekintélyünk mértékét. Úgy vagyunk azonban ezzel, mint Péter apostol a csodálatos halfogáskor, amikor reménytelennek látszó vizeken váratlanul gazdagon halászott: „Uram, én bűnös ember vagyok." *A megajándékozottság nagy érzései között eszmélünk igazán bűneinkre, mulasztásainkra és feladatainkra.*

Így vagyok ezzel, drága Testvéreim és Barátaim én is, aki ennek az egész belső egyházi eszmélkedésnek és kötelességteljesítésnek méltatlan részese vagyok. A szolgálatom megajándékozottságának nagy érzései között érzem mindinkább azt, hogy mily gyenge, esendő és nyomorult az, amit és mivelni tudok ahhoz képest, amit Isten tőlem a mi nagy korszakunkban elvár. Így vagyok ezzel a megajándékozottsággal is, amit a díszdoktorság jelent. *Egyet mondhatok. Ami mögöttem van, azt elfelejtem, célegyenest igyekszem előre Isten országának dicsőségére. Abban lehetünk mi szlovák és magyar evangélikusok forrón és acéllá összekovácsolódott egység, hogy ami mögöttünk van, azt lezárva, elfelejtve, kárnak és szemétnek ítélve, vessük kezünket az eke szarvára, hátra nem tekintve, célegyenest előre dőlvén, hogy a versenypályán szabályosan küzdve, teljesítsük kötelességünket,* mígnem Ő eljövend. Előttünk *mérhetetlen távlatok vannak az evangélium hirdetésére.* Előttünk beláthatatlan látóhatár van, népeink fejlődése és boldog jövendője felé. *Előttünk békére vágyó, alkotni akaró, minden ember boldogulását követelő emberi százmilliók példaadása feszül.* Előttünk

háborútól rettegő, szabadságra vágyó, jólétet kereső embertömegek vágyakoznak a világ másik felén. *Itt van az idő a keresztyén egyház jó szolgálataira az emberek között.*

Az a nagy meggyőződés éltet engem, hogy Luther Márton, aki a Krisztus-hit és a józan emberi értelem között olyan hallatlanul nagyszerű összefüggést teremtett, arra vezetheti a mi Isten igéjére figyelő szlovák és magyar evangélikus egyházunkat, hogy *értelmes és józan bizonyságtétellel tegye könnyebbé, igazabbá, szentebbé a mai nemzedék fáradságos történelmi útját.*

Ismételten hálásan megköszönve a díszdoktorrá avattatás megtiszteltetését, Isten áldását könyörgöm a mi egyházainkra és népeinkre. A kegyelmes Isten maradjon mindvégig mivélünk. Ámen.

Kommentár a „Mária-év"-hez

A pápának 1953 december 8-án elhangzott s a Mária-évre vonatkozó újévi nyilatkozatával kapcsolatban a következőket írja az „Evangelisch-Lutherische Kirchenzeitung":

„Tagadhatatlan, hogy Máriának ezzel az istenítésével még mélyebb lesz a szakadék a római katolicizmus és az evangélikus keresztyénség között. Mi, evangélikusok, megértést tanusítunk más egyházak bizonyos jellegzetességei és különlegességei iránt. De ha olyan tanításról van szó, amely ilyen kiáltóan ellentmond a Szentírásnak, akkor nem tehetünk egyebet, mint hogy világos „nem"-mel feleljünk. Az ember nem tud szabadulni attól a benyomástól, hogy Máriának ez a kiemelése és kihangsúlyozása az Ujtestamentum evangélikus felfogása ellen irányul és áthághatatlan sorompót emel minden komoly közeledés elé, amelyet az Una Sancta barátai végrehajtani remélnek. A megértésnek minden készsége mellett nem maradhat fenn kétely sem az evangélikus egyház, sem pedig a katolikus egyház számára, hogy a Mária-kultusz hangsúlyozása a római katolikus egyház által a reformáció alapfelismerése és az Ujtestamentum centrális tartalma ellen irányul."

„A bibliafordítás iránt érdeklődők" konferenciája

Fóton, 1953. december 16-tól 18-ig

Az új bibliafordítás protestáns egyházainknak egyik legfontosabb ügye. Joggal fordul feléje egyházunk vezetőinek, lelkészeinek és bibliaolvasó egyszerű híveinknek a figyelme. Az új bibliafordítás kérdése nem új ügy: több mint húsz esztendeje „napirenden van", időközönként azonban háttérbe szorul vagy lappang, de azután újból előkerül. A felszabadulás után a protestáns egyházak vezetői sürgősen megoldandó feladatot látták meg benne. Ennek volt köszönhető, hogy először az újszövetségi, majd az ószövetségi szakbizottság megkezdették munkájukat s hogy közben próbakiadás formájában megjelent az egész Újszövetség, az Ószövetségből pedig három füzet.

A próbakiadások azért jelentek meg, hogy hozzáértő lelkészek és bibliaolvasó híveink megtehessék azokra bíráló megjegyzéseiket és ezzel is segítsék a szakbizottságok munkáját.

Nagyjelentőségű lépés volt tehát, hogy az egyházmegyei lelkészi munkaközösségek országos vezetősége konferenciára hívta össze a bibliafordítás ügye iránt érdeklődő lelkészeket a készülő bibliafordítással kapcsolatos kérdések megbeszélésére. A háromnapos, szorgalmas munkával dolgozó fóti konferencia feladata az volt, hogy egyfelől tájékozódjék a fordítási munka jelenlegi állása iránt, másfelől megismerkedjék a megjelent próbakiadás által felvetett kérdésekkel és végül útbaigazítást és tájékoztatást adjon lelkészeinknek a bibliafordítás ügyével kapcsolatos kérdésekben. Mivel az Ótestámentom fordítása még folyamatban van és belőle csak három próbafüzet jelent meg, azért érthető, ha a konferencia figyelme elsősorban az Újszövetség felé fordul annál is inkább, mivel Bácsi Sándornak a Lelkipásztor m. é. szeptemberi számában megjelent kritikája fokozottan is az Újszövetségre irányította a figyelmet. Mindjárt itt meg kell azonban jegyeznünk: sajnálatos volt, hogy még a konferencián megjelent lelkészek nagyrésze sem ismerte az Újszövetség próbakiadását és így alig-alig tudott tájékozódni az új fordítás kérdéseiről.

A konferencián elhangzott előadások, elsősorban a két (ó- és újszövetségi) szakbizottság munkájáról, valamint az elért eredményekről és a további feladatokról tájékoztatták a konferencia részvevőit. Ezt kiegészítette a magyar bibliafordítás történetéről és problématikájáról adott áttekintés. *Pálfy Miklós* és *Karner Károly* tájékoztatásaihoz kapcsolódott *Kiss Jenő* a bibliafordítás világszerte folyó munkájáról adott na-

gyon tanulságos beszámolójával. *Bácsi Sándor* a bibliafordítás magyar nyelvi követelményeiről, *Nagy Gyula* egyes nehéz újtestámentomi fogalmak (pneuma, psyche, sarx és soma) fordításának a kérdéseiről, *Scholz László* pedig az új fordítás homiletikai jelentőségéről beszélt. *Szabó József* nagyon hasznos előadásban ismertette a legfontosabb tudományos segédeszközöket az újszövetség tanulmányozásánál és evvel egyúttal útbaigazítást adott az új fordítás kritikai felülvizsgálatánál a lelkészek által igénybevehető segédeszközökre nézve. *Zoltai Gyula*, *Groó Gyula* és *Hafenscher Károly* reggeli bibliatanulmányokkal, *Benczur László* és *D. Dezséry László* püspök pedig esti igemagyarázatokkal mélyítették ki a konferencia munkáját.

Ez a rövid áttekintés a konferencia rendjéről azonban még nem érzékelteti a konferencia által végzett munkát. A következőkben megpróbáljuk annak eredményeit röviden összegezni.

1. A konferncia élesen vetette fel a kérdést: mire van szükség, *revízióra-e vagy új fordításra?* A konferencia többsége kimondottan az új fordítás szükségét hangoztatta. Az egész konferencia megegyezett ugyan abban, hogy a régi Károli nagy értékeit és gazdag tradícióját, nem szabad elejteni, azonban a Károli-szöveg revíziójával nem elégedhetünk meg már csak azért sem, mivel már nem vehetjük alapul azt a szöveget, amelyből Károli fordított, ha jobb és megbízhatóbb újszövetségi görög szöveg áll rendelkezésünkre, mint amilyenre annak idején Károli Gáspár támaszkodott. Ha pedig ezt a jobb szöveget vesszük alapul, akkor máris túl megyünk azon, amit revizionak nevezünk és új fordítást készítünk. Azonban az új fordításba természetszerűleg bele kell dolgozni eddigi bibliánk minden értékét. Ezért a „revízió vagy új fordítás" kérdésére helyesen csak azt a dialektikus választ lehet adni: olyan új fordításra van szükség, amely — egyúttal — a réginek revíziója és olyan revízióra van szükség, amely az új fordítás bátorságával újítja meg a régi szöveget.

A konferencia részvevői úgy vélték, hogy e tekintetben az Újszövetség fordítói nem ragadták meg elég bátran a feladatot. Egyes részvevők kifejezést adtak annak a véleménynek is, hogy még olyan, gyülekezeteink köztudatába beivódott szövegeknél is, mint amilyen pl. Luk. 2,14, sem volna szabad visszariadni az eredeti szövegnek pontosan megfelelő új fordítástól.

2. Amikor *1947-ben az újszövetségi szakbizottság* megkezdette a revíziót, *olyan utasítást kapott az akkori közös bibli - bizottságtól, amely munkáját erősen megkötötte.* Ezt még fokozta az a körülmény, hogy a revíziós munka sürgősnek látszott, szinte határidőhöz volt kötve. Ez természetszerűleg meglátszik a bizottság munkáján. Az ószövetségi szakbizottság már jóval szélesebb felhatalmazással és határozottabb célkitűzéssel

indulhatott el és így szempontjai nem is egyeznek mindenben az újszövetségi szakbizottság által követett szempontokkal. Ezért a konferencián erős hangok hallatszottak a mellett, hogy az újszövetségi szakbizottságnak adott felhatalmazást revideálni, a két szakbizottság szempontjait egyeztetni és ehhez képest a két bizottság munkáját egységes szempontok alá kell helyezni.

A konferencia természete hozta magával, hogy a próbakiadás szövege ellen több észrevétel hangzott el. Ezek az észrevételek elsősorban magyar nyelvi szempontból tették bírálat tárgyává az eddig megjelent szövegeket. A konferencia részletesen foglalkozott a Lelkipásztor szeptemberi számában megjelent kritikával és ennek során kitűnt, hogy annak kifogásai — főként ami a fordítás hűségét, tárgyi helyességét és pontosságát illeti, — legnagyobbrészt alaptalanok. Az előadók közül különösen Scholz László mutatott rá arra, hogy az Újszövetség próbaszövege az általa vizsgált szakaszokban jobb, mint az eddigi fordítás és határozott haladásnak minősül. Ugyanakkor azonban kifejezésre jutott az a vélemény is, hogy a fordításban sok javítani való van tárgyi szempontból is, de különösen is lényegesen javítani kell rajta magyar nyelvi szempontból. E tekintetben nemcsak az Újszövetség esik kifogás alá, hanem a Genesisre nézve is elhangzott az a megállapítás, hogy annak új szövege „hivatalnok-nyelv".

A konferncia hangsúlyozta annak a szükségét, hogy *a bibliatanács hívja össze a személyi összetétele'ében is megújított újszövetségi szakbizottságot és hogy a bizottság az eddiginél jóval szélesebb hatáskörrel újból kezdje meg munkáját.* Ehhez azonban szükséges az is, hogy hozzáértő lelkészek megfelelő kritikai szempontok alkalmazásával vizsgálják felül a próbakiadás szövegét és bíráló megjegyzéseiket, javítási javaslataikat juttassák el a bibliatanácshoz, ill. szakbizottsághoz.

3. A magyar bibliafordítás története kapcsán a konferencián ismételten szóbakerültek azok a törekvések, amelyek gyülekezeteinknek evangélikus egyházi szempontból teológiailag kifogástalan fordítást igyekeztek biztosítani' így főként Torkos András és Szeniczei Bárány Györgyék fordításai. Abban megegyezett a konferencia, hogy ma nem gondolhatunk külön „evangélikus" bibliafordításra. Mivel azonban az új bibliafordítás a protestáns egyházak közös ügye, azért hangsúlyozni kell, hogy *az új fordítás ne legyen sem egyik, sem másik tekintetben felekezeti jellegű.* E tekintetben az 1908-as revízió sem tanúsította azt a pártatlanságot, melyet joggal el lehetett volna várni tőle. A konferencián ismételten történt utalás az „eleve" szó betoldására (Róm. 8,29—30; Ef. 1,5 és 11) a revideált szövegben: ez a szó a régi Károli-szövegben nem volt benn, s így tárgyi szempont nem tette szükségessé a betoldását. A mellett az „eleve" szó ma már nyelvileg is elavult és legfeljebb „ká-

naáni" szóhasználatnak minősülhet. Ezért helyesebb volna — teológiailag is — az új fordításban visszatérni a régi Károli-bibliához.

4. A konferencián kitűnt, hogy lelkészeink alig ismerik az új fordítás próbakiadásait. Még kevésbbé ismerik azt gyülekezeteink. Ezért *fontosnak látszik, hogy gyülekezeteink előtt ismertessük az új fordítást, mutassuk meg annak értékeit. Ismertessük a fordításnál alkalmazott szempontokat és evvel együtt azt az előrehaladást is, amelyet az új fordítás jelent.* A jelenleg használt revideált szöveget lelkészek és nem-lelkészek igehirdetéseken, bibliaórákon stb. annyiszor korrigálták, hogy a gyülekezetek bizalma iránta megrendült. Ezért a gyülekezetek maguk is reménykedve és nagy érdeklődéssel várják az új fordítást. Ezért az egyházi sajtónak is feladata, hogy támogassa a szakbizottságok munkáját és támassza alá az új fordítást. E nélkül a támogatás nélkül sem haladhat előre az új fordítás ügye sem. Az új fordításnak természetszerűleg szüksége van hozzáértő bírálókra, de éppen úgy szüksége van arra is, hogy az értékeit elismerjük és a fordítók fáradságos munkáját ne diszkreditáljuk könnyelműen és alaptalanul.

5. Tárgyalásaink eredményeképpen a konferencia végezetül is a *következő határozatokat* fogadta el:

„*a)* Az új bibliafordítás ügyében összegyült konferencia Isten iránti hálával emlékezik meg arról, hogy az *új bibliafordítás* próbakiadásából az egész Újszövetség és az Ószövetségből három füzet megjelent. Isten iránti hálával emlékezik meg a konferencia arról az *előrehaladásról* és *eredményről*, amelyet az új fordítás eddig megjelent részei mutatnak.

Hálásak vagyunk azért, hogy az új fordítás munkájának a megkezdésekor az ó- és újszövetségi szakbizottságoknak az eredeti szöveg és a régebbi fordítások mellett *Czeglédy Sándor kézirata* is rendelkezésére állott és így a fordítás munkája elindulhatott. Hálásak vagyunk azért, hogy gyülekezeteink is felismerik az eddigi fordítás elégtelenségét és nagy reménységgel várnak revízión túlmenő új fordítást.

b) Amikor a konferencia mindezeket a tényeket Isten iránti hálával említi meg, egyúttal kifejezi azt a meggyőződését, hogy *a munka nem állhat meg e próbakiadásnál, hanem azt folytatni kell azért, hogy az eddig elért eredmények alapján gyülekezeteink minden tekintetben kifogástalan új fordítást kapjanak.* Az új fordítás a jövő nemzedék bibliája lesz, azért kérjük, hogy a bizottságok az eddiginél jóval merészebben és határozottabban folytassák a revízió, ill. új fordítás munkáját.

c) *A konferencia szükségesnek tartja, hogy a fordítás további munkájába a hozzáértő lelkészek vonassanak be* olymódon, hogy a próbakiadásra kritikai megjegyzéseiket megtegyék. Szükséges, hogy a kritikára elég idő álljon rendelke-

zésre és hogy a szakbizottságok a kritikai észrevételeket kellő időben megkapják és feldolgozhassák. Ennek érdekében javasoljuk, hogy az egyházmegyei lelkészi munkaközösségeket bízzák meg egy-egy könyv (ill. könyvek) átvizsgálásával, javasoljuk továbbá, hogy a pesti lelkészi munkaközösség vállalja el az ó-egyházi perikopák megvizsgálását. Azonkívül kívánatosnak látszik, hogy a nyári konferenciákon egy-egy előadás ismertesse és tárgyalja az új fordítás kérdéseit.

Szükségesnek tartja a konferencia továbbá, hogy a *Lelkipásztor* időnként tájékoztassa a lelkészeket a fordítási munka előrehaladásáról, az elért eredményekről és adjon lehetőséget a szakbizottságoknak, hogy az előttük levő nehéz kérdések megoldására hozzáértő lelkészektől javaslatokat kérjenek.

Szükségesnek tartja a konferencia azt is, hogy egyházunk széles rétegeinek figyelmét *az egyházi sajtó* hívja fel a munka jelentőségére. Ismertesse az új fordítás szempontjait és értékeit.

d) Az elmondottak alapján kéri a konferencia a Bibliatanácsot, hogy a lelkészi munkaközösségekben a fordítási munkába való gyakorlati bekapcsolódás érdekében bocsásson a rendelkezésére ingyen *kritikai példányokat*, mert a lelkészek a próbakiadást annak magas ára miatt nem tudják megvásárolni. A 16 lelkészi munkaközösségnek szüksége volna egyenként 3—4 példányra; ugyancsak kívánatos volna, hogy kapjanak kritikai példányt a teológiai professzorok is.

e) Végül a konferencia kéri a lelkészeket, hogy kritikai észrevételeiknél vegyék alapul a következő szempontokat:

1. *Az alapszöveg kérdése.* Az újszövetségi szakbizottság számára az alapszövegül a Nestle-féle szöveg szolgál. Kérjük a lelkészeket, vizsgálják felül, hogy az új szöveg esetleg hol tér el a Nestle-szövegtől és tegyék meg az eltérésre esetleges kritikai megjegyzéseiket.

2. Az új fordítás *filológiai pontossága és hűsége.* Kérjük a lelkészeket, hogy vizsgálják át az új fordítást abból a szempontból, hogy filológiailag hű és pontos-e. Ennél a vizsgálatnál különösen is figyelni kell arra, hogy a fordítás — a lehetőség határain belül — „konkordáns" legyen, azaz ugyanazokat a szavakat lehetőleg ugyanavval a magyar szóval fordítsa.

3. Az új fordítás *teológiai helyessége.* Kérjük a lelkészeket, vizsgálják át az új fordítást a benne érvényesülő teológiai szempontok szerint. Igen sok helyen különböző értelmezési lehetőségek vannak. A fordítás természetszerűleg kénytelen a fordítási lehetőségek közül egynél megállapodni. De mindig keresni kell a többféle lehetőség közül a viszonylag legjobbat és teológiai szempontból legmegfelelőbbet.

4. Az új fordítás *magyarsága.* Kérjük a lelkészeket, vizsgálják meg az új szöveget magyarság szempontjából: ennél a vizsgálatnál nemcsak arról van szó, hogy ki kell küszöbölni

magyartalan kifejezéseket és szólásmódokat, melyek akár az eredeti szöveg szószerinti fordításából, akár más idegen nyelvszokásból, akár hamis megszokásból kerültek belé vagy maradtak benne a szövegben. Ezen túlmenően arra is kell figyelni, hogy az új szöveg a mai magyar szóhasználat szempontjából elég világos és érthető-e, nem rögzít-e olyan kifejezéseket vagy szólásformákat, amelyek ma már elavultak vagy éppen a „kánaáni nyelv"-hez tartoznak. Viszont kérjük a hozzászólókat arra is, hogy figyeljenek arra: a bibliafordításnak mindig konzerváló jelentősége is volt az irodalmi nyelv szempontjából. Tehát ne küszöböljünk ki belőle olyasmit, ami érték. Csak így kerülhetjük el az „újság-nvelv" és „hivatalnok-nyelv" veszélyét.

5. Az új fordítás „*gyülekezetszerűsége*". Kérjük a lelkészeket és hozzászólókat, vizsgálják meg az új fordítást abból a szempontból, hogy „gyülekezetszerű"-e, vagyis eleget tesz-e annak a követelésnek, amely az istentiszteleti és egyéb gyülekezeti használat szükségleteivel függ össze. Ebből a szempontból különös figyelmet kell szentelni a liturgikus használat szempontjából fontos szövegeknek.

Evvel kapcsolatban figyelni kell a *homiletikai szükségletre* is. E tekintetben sokszor kívánatosnak látszik, hogy a fordításba belekerüljenek kínálkozó ötletes fordulatok, ha azok egyébként szöveghűek és teológiai szempontból kifogástalanok. Adott esetben a szakbizottság nem is zárkózhatik el ilyen „ötletek" elfogadásától, ha azok a fordítás szempontjából jó megoldást adnak. Másfelől viszont kérjük a fordítás bírálóit, hogy vegyék számításba az ilyen „ötletek" kettős veszélyét: az „ötletek" a legritkább esetben „konkordánsok", azaz megbontják a fordítás egységét és így egyenetlenné teszik a fordítást; ezen felül az ötletek legtöbb esetben megszűkítik a szöveg értelmét, még akkor is, ha filológiailag és teológiailag elfogadhatók. Ezért arra kérjük a lelkészeket, hogy észrevételeiknél elsősorban ne ötleteket javasoljanak, hanem javaslataiknál mindig legyenek tekintettel az előbbi pontokban felhozott szempontokra együttesen."

A konferencia ezt a határozatot megküldte a lelkészi munkaközösségek országos vezetőségének avval a kéréssel, hogy azt juttassa el a bibliatanácshoz és küldje meg minden egyházmegyei lelkészi munkaközösségnek.

Amikor a konferencia háromnapi szorgalmas munka után szétoszlott, tagjai avval az elhatározással váltak el egymástól, hogy minden egyházmegyében felkeltik és fokozzák az érdeklődést az új bibliafordítás ügye iránt s hogy tevékeny közreműködéssel segítik a szakbizottságok munkáját.

Dr. Karner Károly

Pneuma, psyché, sarx és sóma

Újtestamentumi fogalmak bibliai fordításának problematikája

Előadás a bibliafordítási konferencián

Az előadás címében megjelölt bibliai kulcsszavakat az köti össze egymással, hogy mind az emberre vonatkoznak, antropológiai terminusok. A bibliai és a teológiai antropológia[1] pedig abban különbözik a filozófiai és a tudományos antropológiától, hogy az embert sohasem magábanálló, autonóm lénynek nézi. A tudomány és a filozófia számára az ember külön, önálló világ, aki fölött nincs más, csak a csillagos ég. A Szentírás és a teológia azonban azt a kinyilatkoztatási igazságot hirdeti, hogy az ember az Istenhez viszonyuló lény: Istentől függ és Istennek felelős. Az ige az emberről sohasem önmagában, hanem mindig Istenhez való viszonyában beszél.

Ebből az következik, hogy a Szentírásnak nincs tudományos igényű pszichológiája, aminthogy nincs külön anatómiája vagy fiziológiája sem. Nem kérdés a számára az ember önmagán belül testi-lelki felépítése. Az ilyen kérdések kívülesnek a látókörén. „Ebben az értelemben a biblia — mondja Brunner — teljesen pszichológiátlan (unpsychologisch); a pszichikai, mint ilyen, számára szinte ismeretlen, mindenesetre érdektelen"[2]. A biblia említett szavai sem pszichológiai, hanem teológiai terminusok: az embernek Istenhez való viszonyára vonatkoznak.

Itt tör fel a bibliai antropológia kulcsszavainak egész fordítási problematikája. A mi hétköznyelvünk szavai — test, lélek, szellem — mind annak a *másik* gondolkodásnak a szülöttei. Az ember életkörén *belül*, az immanenciában, jelölnek meg valamit. Nem tudják érzékeltetni az ember végső viszonyulását, mely transzcendálja a mi világunkat. A biblia szavainak viszont éppen erről, Istenhez való viszonyunkról, vannak súlyos mondanivalói!

Hogy ezeknek a kulcsszavaknak fordítási nehézségeivel valahogyan mégis megküzdhessünk, próbáljuk először világ-

[1] Felhasznált forrásmunkák: *Gutbrod*, W., Die paulinische Anthropologie. 1934. — *Schlier*, Vom Menschenbild des NT. Der alte und der neue Mensch, 1942. 24kk. — *Bultmann*, Paulus. RGG[2] IV. 1019—1045. — Jesus. 1929. — von *Rad*, G., Vom Menschenbild des AT. Der alte und der neue Mensch. 1kk. — C. *Umhaw Wolf*, The unity of man in the Old Testament. In: The Lutheran World Rewiew. 1950. (III. 1.). — *Brunner*, Der Mensch im Widerspruch. 1937. — M. *Doerne*, Der Mensch im Urteil der Bibel. 1939.

[2] *Brunner* i. m. 374. 1 p.

gossá tenni az ember felőli bibliai kijelentés és a szekuláris gondolkodás közti döntő különbséget! Tehát röviden áttekinteni ezeknek a szavaknak teológiai problematikáját!

I.

Első alaptételem: a bibliában a test és a lélek, a sóma és a psyché, egymáshoz való viszonya nem döntő kérdés. Bár világos különbség van közöttük, nem itt fut az emberben az igazi választóvonal. Sóma és psyché nem két elkülöníthető rész az emberben, hanem az életben és halálban is egységes, szétválaszthatatlanul egész ember két különböző aspektusa.

1 Legelőször azt kell megértenünk, hogy a biblia eredeti gondolkodása, nyelve idegenné lett a számunkra, fülünk megromlott a megértésére. A LXX görög fordításán is, az Újszövetség görög szavain keresztül is igen korán utat talált a keresztyénségbe az antik szekuláris gondolkodás. Az átlagkeresztyén és a római katolikus teológus — akármennyire is furcsán hangzik — már nem Márk evangélista vagy Pál apostol nyelvén, hanem Platon és Plotinos gondolkodása szerint érti a bibliai *somá*-t és *psyché*-t. Ennek a gondolkodásnak a számára sóma és psyché az ember két része. Elkülöníthető szubsztanciák. Az egyik az alsóbbrendű, sötét, rossz és mulandó. *Sóma — séma:* a test a sír! A másik az isteni, tiszta és halhatatlan. A két rész a halálban szétválik. A test felbomlik, a lélek pedig felszáll az örökkévalóság szellemi világába. Hihetetlen nehéz ettől az európai kultúrába, alapjaiig beleivódott látástól szabadulnunk.

2 Nékünk azonban az újszövetségi *sóma* és *psyché* jelentését nem Platon felől, hanem az *Ótestamentum* felől kell megértenünk. Az Újszövetség, szavainak jelentésében is, az Ótestamentummal függ össze a legerősebben!

Mi a biblia — az Ó- és az Újszövetség — mondanivalója a sóma és a psyché felől? Röviden ez: mind a sóma, mind a psyché az *egész* embert jelentik, de két különböző oldalról. A biblia döntő üzenete felőlük az, hogy az ember mind a sóma, mind a psyché felől nézve *teremtmény*, Isten teremtése. *Umhaw Wolf* szerint „amint az egész emberiség egység, úgyanígy az egész Ótestamentumból az látszik, hogy az egyes ember is egység. Az ember (oszthatatlan) egész. Nem izolálható részekre, mint ahogyan a csontjaimat megszámlálhatom. Isten az egész embert teremtette, az egész embert váltja meg, az egész ember kerül ítélet alá, az egész ember hal meg és támad fel újra. Az ember egészként él"[3]. Az ember nem test plusz lélek, hanem test **vagy** lélek. A biblia az emberen és a világon belül nem ismer szubsztanciális dualizmust, mint az idealista filozófia[4].

[3] [4] C. U. *Wolf* i. m. 45. lp.

3 *A sóma jelentése.* A sóma jelentheti a bibliában az ember matériális, érzékelhető valóságát, sőt a holttestet, a hullát is. Jellegzetes értelemben azonban az *egész* embert, a maga testi, külső, idői-történeti valóságában. *Gutbrod* szerint a bibliában a „test", mint sóma, „az emberi exisztálás és élet konkrétságát és ténylegességét", Istentől különböző teremtményiségünket jelöli; az ember nem existálhat test nélkül: ha nincs teste, egészen halott; ha újra élni akar, ehhez testre van szüksége[5]. *Bultmann* szerint a „test" a bibliában „az ember a maga időiségében és történetiségében"[6].

A *somá*-nak ezt a karakterisztikus jelentését nem a görög filozófia, hanem az ótestámentomi *„bászár"* magyarázza. És 40. rész 6. verse szerint „minden test fű", t. i. minden *ember* úgy múlik el, mint a fűszál; a teremtmény mulandó, egyedül a teremtő Isten örökkévaló. Így értjük jól pl. Róm 6, 12-t: „Ne uralkodjék tehát a bűn a ti halandó testetekben" *(en tó thnétó hymón sómati).* Nem arról van itt szó, hogy a bűn a ti fizikai testetekben ne uralkodjék, hanem sokkal szélesebb értelemben: a ti halál hatalma alá vetett konkrét, teljes emberetekben ne legyen úr! S innen nyílnak kapuk Jézus szeretetési igéinek értelme felé is: „Ez az én testem" *(to sóma mou):* nem Jézus test-szubsztanciája, hanem Krisztus a maga testi, valóságos, *egész* emberi realitásában!

4 *A psyché jelentése.* Itt még élesebb a görög gondolkodás és a bibliai üzenet különbsége. Ezért még végzetesebb a félrefogás a fordításban.

A klasszikus-humanista gondolkodás veretét *Platon* lélekfogalma szabja meg. Nála — akinek a mai keresztyén közfelfogásig elérő, sőt talán a legegyetemesebb hatása volt az egész emberi kultúrában — a *psyché* az összekötő láncszem a levés változó árnyékvilága és a lét változatlan, örök ideavilága között. Titokzatos híd a *psyché.* Képes felvenni magába mindkét világot. A halálban azonban lehull róla minden mulandó tartalma, a test börtönével együtt. Viszont örökké él, ami az ideákkal és a Jó örök, fő ideájával rokon benne. — Ebből a filozófiából született meg a keresztyén lélek-szubsztancia, az ember egyik „alkotórésze", mely a halálban elválik a testtől, felszárnyal Istenhez vagy aláhull a pokol tornácaira, várva, hogy ruhaként újra felölthesse magára a testet a feltámadásokor.

Mi ezzel szemben a bibliában a helyzet a *psyché* körül? Megint csak az *Ótestamentum* igazít útba bennünket. A LXX két héber szót fordít így. Az egyik a *nösámá.* Ennek első jelentése: a lehellet. Isten lehellete, amely vihart támaszt (Jób 37, 9k) és fellobbantja az ítélet tüzét (És 30, 33). De az ember

[5] *Gutbrod* i. m. 32. és 42. lpk.
[6] *Bultmann,* Paulus, RGG² IV. 1033.

lehellete is, amelyben az élete rejtőzik. A *psyché* mögött álló másik gyökérszó a *nefes*. Eredeti jelentése szerint az életprincipium, maga az *élet* az emberben, mely közös benne minden élővel, az állattal is. Még jobban kialakulva: maga az ember mint — ma így mondanánk — élő személyiség, személyes én. A *psyché* karakterisztikus bibliai jelentése szerint ismét az *egész* ember. De nem kívülről nézve (úgy *bászár, sóma)*, hanem belülről, az élet centruma felől. Isten nem testet és lelket teremtett, hanem lehelletével megelevenítette az egész embert! Az ember nem „bírja" a *nefes*-t, hanem a maga egészében *nefes:* élő!

Ezért egészen lehetetlen helyzetbe kerülnénk, ha pl. Ézsaiás 29,8-ban ezt a verset „És lesz, mint amikor álmodik az éhező és íme eszik, és midőn felserken, *réká nafsó*" így fordítanánk „üres a lelke". Károli szerint is „üres a hasa"! Kétségtelen, hogy test és lélek itt szétválaszthatatlan egész és mitsem kezdhetnénk a platoni lélekszubsztanciával. Vagy Mt 16,26-ban „mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, *tén de psychén autou zémióthé*" helyesen így fordítandó: „ha az egész világot megnyeri is, de a maga életét elveszti". Ennek maga a Szentírás a bizonysága, mert ugyanezt a jézusi igét Lk 9,25-ben így találjuk: „*heauton apólesas é zémiótheis*". A legtalálóbban az angol fordítás adja vissza, hogy a *psyché* itt az *egész* ember: „*and loses his self*". Ezt: „lelkében kárt vall", alig érti a mai ember. De azt igen, hogy: megnyeri talán az egész világot, de önmagát elveszíti, elpusztítja. Még egy jellegzetes helyet említsünk a sok közül! Lk 12-ben találjuk a bolond gazdag példázatát. Ez, a Károli-fordítás szerint, ezt mondja „az ő lelkének: Én *lelkem*, ... egyél, igyál gyönyörködjél". Nyilvánvaló, hogy itt nemcsak a lelkére gondol a gazdag, hanem „egy kicsit" *a testére is!* Tehát önmagára, az egész emberre! „Még az éjjel elkérik a te *lelkedet*": ez így a lélek különválását hirdető platonizmus. „Elveszik tőled *életedet!*" — ez így Istennek az *egész embert sújtó* ítélete! A gazdag és Lázár történetében sem Lázár *lelke*, hanem Lázár *maga* vitetik Ábrahám kebelébe, és nem a gazdag lelke kerül pokolra, hanem a gazdag ember a maga egészében (Lk 16,19kk). Jézus nem azt mondja a latornak: A te lelked ma velem lesz a paradicsomban; hanem „ma velem leszel" (Lk 23,43).

A *psyché* jelentésskálája tehát rendkívül széles: a minden élőlényben közös élet-lehellettől az emberben lévő életig és az egész embert reprezentáló belső énig, személyiségig. Csak egyet kell világosan távoltartanunk: sohasem valami, egy rész az emberből, ami a testtől elkülöníthető lenne és önállóan is létezhetnék. Ismételjük: az ember nem *test* + *lélek*, hanem *test vagy lélek*, a maga egészében, a szerint, hogy kívülről vagy belülről nézünk-e reá.

5 *Az emberi pneuma kérdése.* Néhány helyen egy harmadik terminussal is találkozunk a bibliában. Ezeken a helyeken félreérthetetlenül az emberi pneumáról van szó. A legismertebb ilyen hely I Thess 5,23: „... és a ti egész *pneumátok, psyché*-tek és *sóma*-tok feddhetetlenül őriztessék meg a mi Urunk Jézus Krisztus eljövetelére". Rm 8,16-ban az isteni és emberi *pneuma*ról egymás mellett történik említés: „*auto to pneuma symmartyrei tó pneumati hémón*". 2 Kor 7,1-ben a „*molysmos pneumatos*"-ról, az emberi *pneuma* beszennyezettségéről esik szó.

Az exegéták sokat foglalkoztak azzal a kérdéssel, van-e különbség a *psyché* és az ember *pneumája* között? *Luther* meglepően éles és megragadó magyarázatot ad: a „*Geist*" *(pneuma)* „*das hausz, da der glaube und gottis wort innen wonet*", az a ház ahol a hit és Isten igéje lakik[7]. Egy multszázadbeli teológus, *Lüdemann*, szerint[8], a *pneuma* az ember lényege, legbelseje, amelyen vagy a *sarx* vagy a *Pneuma hagion* az úr! A *psyché* tehát mintegy a léleknek *a világ felé*, a *pneuma* pedig a léleknek *Isten felé* fordult oldala, a Szentlélek lakóhelye.

Ennek az elterjedt értelmezésnek azonban meggyőző és világos bibliai megalapozása nem található. Magunkévá tehetjük *Gutbrod* véleményét, hogy a *psyché* és az ember *pneumája* közt elmosódik a határvonal; az emberi *pneuma* határozatlan jelentése magábanfoglalja a *nous, kardia, syneidésis* meghatározott fogalmait, szinte az egész belső, lelki életet[9].

6 *Dichotomikus vagy trichotomikus felosztást* ad-e ezek szerint a biblia az emberről? Ha ezt a kérdést úgy értjük, hogy két vagy három részből van-e összetéve az ember, azt kell rá felelnünk: *a biblia nem ismer sem dicho-, sem trichotomiát!*[10]. Az ember feldarabolása önálló, egymástól függetlenül is elgondolható test- és lélek-szubsztanciákra „a legelterjedtebb keresztyén herezis" (C. Umhaw Wolf). Isten igéje az embert oszthatatlan egésznek tekinti, aki mindenesetre különböző, egymásból le nem vezethető és meg nem magyarázható aspektusokban jelenik meg előttünk. Test az egész ember s ebben egy az egész idői-konkrét teremtettséggel. Lélek *(psyché)* az egész ember, élő, s egy bizonyos határig ebben is egy minden élővel. Mint „élő lélek" viszont — egyedül minden élő közül — „Isten képmása". *Responsorikus* viszonyban van Istennel *(Brunner* itt keresi az emberi pneuma lényegét, az a lehetőségünk erre a kapcsolatra). A döntő mégsem ez a — néha kettős, máskor hármas — aspektus. Hanem reá-

[7] id. *Brunner* i. m. 378. lp. jzet.
[8] *Lüdemann*, Die Antropologie des Apostels Paulus. 1872.
[9] *Gutbrod* i. m. 85. lp.
[10] *Brunner* i. m. 375. lp. jzet, v. ö. *Gutbrod* i. m. 89. és 91. lp.

juk vonatkozóan az a bibliai üzenet, hogy ez a szétbonthatatlanul egységes egész ember, mind testi, mind lelki aspektusában, Isten teremtő szent akaratából van és Istené: Istennel él vagy Isten kezébe esik az ítéletben.

II.

Második fő tételünk: a bibliában az emberre vonatkozóan a sarx és a pneuma a döntő terminusok. Ezek az embert nem önmagában, hanem Istenhez való viszonyában jelölik meg. Itt fut az ember életében az igazi választóvonal! Vagy az egész ember „en sarki" vagy „en pneumati" él. Az első a halál állapota. A második az új életé.

1 Mindenekelőtt azt kell megmondanunk, hogy az ember *teremtményisége* több, mint eredetének a kérdése. Teremtmény-voltunk azt is jelenti, hogy nem függetlenülhetünk az élet Urától. Ez a negatív tanuság arról, hogy az Istenre nézve teremtett lények vagyunk. Mint ahogy a vízi életre teremtett hal nem vetheti ki magát következmények nélkül a szárazra, az „Isten képére" teremtett ember sem fordíthat hátat következmények nélkül Istennek.

2 *A sarx jelentése.* Eredeti értelme szerint a *sarx* a csonthoz tapadó húst és az ilyen testben való életet jelent. *Ho logos sarx egeneto,* Jn 1,14. Módosult értelemben a *sarx* a teremtmény, aki halandó. *Pasa sarx:* minden ember. Jellegzetes teológiai értelemben: a bűn hatalmában élő ember, aki lázadásban van az Isten ellen. A „Mensch im Widerspruch", aki az Istennel ellentmondásban és ezért embertársaival és önmagával is ellentmondásban van.

Ennek a Rm levélbeli versnek (8,8) *„Akik pedig testben vannak (hoi en sarki ontes), nem lehetnek kedvesek Isten előtt"*, nincs semmi értelme, ha a *sarx* első vagy második említett jelentését vesszük. Mert az, hogy testben élek, vagy hogy teremtmény, ember vagyok, önmagában még nem zárhat ki Isten jótetszéséből. Ha azonban a *sarx* az Istentől elszakadt embert jelenti, egyszerre világossá lesz ez az ige! Akik a *sarx* lázadásában vannak Isten ellen, nem lehetnek kedvesek Isten előtt. (Meg kell jegyeznünk, hogy a *sóma* is előfordul néhányszor ugyanebben a jellegzetes jelentésben.)

A *sarx* tehát nem valami az emberen belül, nem is az ember egy aspektusa önmagában, mint a *sóma* vagy *psyché*. *A sarx viszony:* mégpedig a lehetetlen, a bűnös, a helytelen, visszájárafordult viszony Istenhez, az Isten ellen lázadás aktivitása. Nem egyszerűen habitus, hanem konkrét bűnökben végbemenő, állandó aktivitás Isten akaratával szemben. Mindaddig, amíg Isten újat nem teremt bennünk, *sarx* vagyunk testünk-lelkünk *(psychénk* és *pneumánk)* szerint.

Ennek a sajátságos terminusnak tehát semmi köze sincs

valamiféle *testellenességhez:* a bűn és a test genetikus összefűzéséhez, mint a platonizmusban vagy a régi és mai gnózisban. Ezt világosan tanusítja, hogy Pál apostol adott esetben a *sarx* életformáját *psychikos*-életnek is nevezi. I. Kor 2-ben és 15,44—46-ban. Itt a *psychikos anthrópos* egyenlő a *sarkikos*-szal, vagyis az önmagából élni akaró, Istentől elszakadt emberrel. A *sóma psychikon* pedig annyi, mint a bűn és halál hatalma alá vetett test.

A *sarx* vagy *psychikos anthrópos:* az egész ember, amennyiben Istenhez való viszonya az Isten elleni lázadás aktivitása.

3 *A Pneuma jelentése.* A *pneuma* és a mögötte álló ótestamentumi *rúach* eredeti jelentése: *szél, lehellet.* Az életlehellet, épúgy, mint a hűvös esti szellő alig érezhető rezdülése vagy a zúgó, fákat szaggató vihar. A kinyilatkoztatás nyelvében — János 3 a legjellegzetesebb példa rá — ez a két szó természeti, immanens jelentésétől döntően különböző új tartalmat nyer.

A „*rúach-Jahve*" az Ótestamentumban Isten természetfeletti ereje, mely minden életet hordoz. „Kibocsátod a Te Lelkedet, megújulnak, és újjá teszed a földnek színét", Zsolt 104,30. Az Ótestamentumban a *rúach* mindig Istennek a világ és ember természetes erőivel, lehetőségeivel szembenálló, életadó csodálatos hatalma itt a világban. Személyessége még háttérben marad. (Az egyetlen kivétel talán Préd. 12,7: „és a por földdé lenne, mint azelőtt volt, *vöhárúach tásub elháelohim*").

A *pneuma az Újszövetségben* — amint láttuk — nem kizárólag Isten sajátja *(pneuma anthropou, pneumata akatharta,* tisztátalan lelkek). Jellegzetes jelentése szerint azonban „*pneuma theou*" vagy „*pneuma hagion*": Istennek új életet teremtő és üdvösségszerző munkálkodása az egyházban és az emberben. Személyessége sokkal inkább előtérben áll. A *Pneuma* hordozza az embert *(pneumati theou agontai),* tanuságot tesz benne *(symmartyrei),* feddi *(elenchsei),* tanítja *(didaxei),* gyümölcsöt terem életükben *(karpos pneumatos).*

Amint a sarx az egész ember meghatározottsága, a *Pneuma hagion is az egész embert tartja megújító hatalmában.* Nemcsak a lelki életet. Isten *Pneumája* — mint az Ótestamentumban — itt is testi életet adó és testet feltámasztó hatalom. A gyógyulások és halottfeltámasztások (Jézus feltámasztása is) ennek a felülről jövő, nem a mi világunkból származó személyes hatalomnak jelszerű előretörései a halál világában. Az isteni *Pneuma* egyébként elrejtetten, csak a hit számára felfoghatóan munkálkodik. Az egész Újtestamentum a tanuja azonban, hogy a *Pneuma hagion* előtörhet ebből az elrejtettségből s akkor érthetetlen, titokzatos dolgok történnek (gyógyulások, halottmegelevenedések, nyelvekenszólás és ha-

sonlók). A felvilágosult modern ember mosolyog ezen. Túlságosan homályos terület ez ahhoz, hogy itt kifejezett tanítást adjunk. De kétségtelen, hogy a *Pneuma hagion* munkájával kapcsolatos, rendkívüli jelenségek nem magyarázhatók egyszerűen az első keresztyének mágikus világképével. Csak a két *Blumhardtot* említjük, akiknek keresztyénsége nem vádolható valami beteges rajongással. Vannak dolgok égen és földön, amelyek felülhaladják értelmünket. Isten Pneumája — mondja Brunner egyik iratában — rendkívül kényelmetlen is tud lenni munkája révén az értelem számára; ezért volt majdnem mindig a teológusok „mostohagyermeke".[11]

Még fontosabb azonban ennél a külső területnél a *Pneuma hagion* belső megújító, *új életet:* új akaratot és új életfolytatást teremtő munkája. Amint a *sarx* gyökere az ember legbelsejében van, onnan legbelülről kell a megújulásnak is kiindulnia. „*Megújuljatok, tó pneumati tou noos hymón*", lelketek *pneumája*, vagyis *belsőtök legbelseje* szerint (Ef 4,23). Ez a megújulás Krisztushoz van kötve. A pneuma theou-ban csak azok részesek, akik Krisztusban vannak a hit személyes közössége által *(en Christo eisin).*

A *Pneuma hagion* igazi szabadsága — az élet új, igazi iránya — azonban nem váltja fel egyszersmindenkorra a *sarx* életirányát. A *sarx* és a *Pneuma* megmaradó harcban állnak egymással. „A *sarx* a *Pneuma* ellen törekszik, a *Pneuma* pedig a *sarx* ellen; mert ezek egymással szembenállnak" *(antikeitai),* Gal 5,17. A gyülekezet és a keresztyén ember a kettő halálig tartó harcában sóhajtozva várja a teljes megváltást: a sóma, testben való élete megszabadulását (Rm 8,23).

4 *Összefoglalva: Nostra theologia ponit nos extra nos* (Luther).[12] Isten Szentlelkének bennünk vett győzelme döntő változást hoz Istenhez való viszonyunkban. Életünk centrumát magunkból *(sarx)* Istenbe helyezi! Többé nem magunkból *(kata sarka),* hanem hitben Krisztusból élünk *(kata pneuma).*

III.

1 Térjünk rá ezek után *a fordítási kérdésekre!*

Első, *általános tételünk:* amennyire lehet, ezeknél a terminusoknál is törekedni kell az egységes fordításra. Tehát arra, hogy egy héber vagy görög szót lehetőleg ugyanazzal a magyar szóval fordítsunk. Ezt a törekvést azonban nem szabad merev szabállyá tenni, amelyet tűzön-vízen keresztül kell hajtanunk! Ha valahol, az ilyen szemellenzős uniformizálás ezeknél a terminusoknál sok esetben értelmetlen, sőt éppen az ellenkező értelmű fordításhoz vezetne. A következőkben — azt gondolom — ez világossá lesz.

[11] V. ö. *Brunner,* Das Missverstaendnis der Kirche. 1951. V. fejezet.
[12] id. *Brunner,* Der Mensch im Widerspruch, 509. lp.

2 Aránylag a legkevesebb nehézséget *a sóma fordítása* okozza. A legtöbb igehelynél vagy a „test" vagy a „holttest" fedi a görög szó értelmét. Néhány helyen azonban a *sóma* „egész ember, konkrét testi-idői exisztencia"-jelentése annyira kézenfekvő, hogy talán jobb értelmet adna az ilyenirányú fordítás. Két helyet említek. Lk 11,34kk nehéz igehely a test lámpásáról, a szemről, és a „világos testről". Talán jobb lenne itt a nehézkes „test" szó helyett a Jézus arámnyelvű *logionjához* bizonyosan közelebbálló „ember" fordítás. „Ha a te szemed őszinte, a te egész (tested) embered világos; ha pedig a te szemed gonosz, a te (tested) embered is sötét". *(Schlatter* exegézise: Ha Jézus világossága eléri az *embert*, akkor *egészen* a világosságba kerül"!)[13]. Rm 8,23 már említett igéje szerint „fohászkodunk.. várván *apolytrósin tou sómatos hémón*". Az *apolytrósis* itt nyilván nemcsak valamiféle matériális test-szubsztanciára vonatkozik, hanem az *egész*, halál hatalma alá vetett, ember reménysége. Tehát sokkal inkább „testi emberünk, testben való életünk megváltása". Ez a két fordítási kísérlet legalább arra figyelmeztessen, hogy a magyar „test" szó néhány helyen jóval kevesebbet mond, mint a biblia *egész* embert jelölő megfelelő szava! Külön teológiai probléma a *„sóma Christou"* értelme az egyházra vonatkozólag.

3 Hogy *a psyché jó és igaz magyar fordítását* megtaláljuk, sohasem szabad szem elől tévesztenünk, amire a teológiai részben eljutottunk.

A Károli-fordítás is nagyon sok helyen fordítja a *psyché*-t élet-nek. De még mindig nem elég helyen! Néhány példa az evangéliumokból! Mt 16,26-ot már említettük (28. o.). Mk 3,4 Károli-szövege: „Azoknak pedig monda: Szabad-e szombatnapon jót vagy rosszat tenni, *lelket* menteni vagy kioltani?" A helyes fordítás nyilván: *„életet* menteni vagy kioltani". Hiszen gyógyításról van szó! A „lélek mentése" egészen mást jelent. — Lk 9,56 textus receptus, Károli: „Mert az Embernek fia nem azért jött, hogy elveszítse az emberek lelkét, hanem hogy megtartsa". Ez a fordítás spiritualista félreértésre vezethet: mintha Jézus kizárólag csak az emberek *lelkével* törődnék. Jézus azonban nemcsak a lélek, hanem az egész ember, egész élete megváltására jött; a megváltásban ott van a test feltámasztása is! — Lk 14,26. Károli: „Ha valaki énutánam jő és meg nem gyűlöli az ő atyját és anyját stb.... sőt még a maga *lelkét is*". A psyché legjobb értelme itt nem a „lélek", de nem is az „élet", hanem az „én", „önmaga". Így sokkal tisztább értelmet nyer ez a nehéz hely: „Ha valaki énutánam jön és meg nem gyűlöli az ő atyját és anyját stb. ... sőt önmagát is, nem lehet az én tanítványom". — Lk 21,19: *en té hypomoné hymón*

[13] id.: *Rengstorf*, Das Ev. des Lukas, 136. lp.

ktésesthe tas psychas hymón". Károli: „béketűréstek által megnyeritek *lelketeket*." Ez így alig érthető. A Das Neue Testament Deutsch exegézise szerint itt a földi élet megmentéséről van szó üldöztetés idején.[14] Tehát exegetikailag is félrevezet a régi fordítás és világosságot ad ez: „béketűrés által megmentitek a ti (földi, esetleg: örök) életeteket".

Hogy a *psyché*-t melyik helyen hogyan kell fordítanunk — ezekből a példákból is látható —, csak a teológiai összefüggésnek és az eredeti jelentés teljes gazdagságának gondos mérlegelése döntheti el.

4 *A pneuma anthrópou fordítása* körül heves viták voltak egyidőben nálunk is. Néhányan — Csia Lajos és Ágoston Sándor nevét említem csak — azt követelték, hogy „a Szentíráshoz hasonlóan" tegyünk mi is világos különbséget az emberben *sóma, psyché* és *pneuma* között, mert a *pneuma* a *psyché*-től világosan megkülönböztethető és megkülönböztetendő.

Hogy erre a megkülönböztetésre a test, lélek, szellem háromsága alkalmas fordítás-e, erre a kérdésre még visszatérünk. Most csak arra az állításra szeretnék felelni, hogy a biblia mindig világos és éles megkülönböztetést tesz *pneuma* és *psyché* között az emberben.

Mt 5,3: *makarioi hoi ptóchoi tó pneumati.* A „trichotomisták" fordítása szerint vagy „boldogok a Szentlélekben szegények", vagy „boldogok a szellemben szegények". Az első teológiai értelmetlenség: hogyan mondhatná Jézus a Szentlélek nélkülieket boldognak? A második pedig mutatja a „szellemmel" való fordítás képtelenségét. Jézus itt nyilván a lélekben, tehát belső emberükben, szívükben, alázatosakról, kicsinyekről, Istenre szorulókról beszél! — Jn 11,34 és 13,21: Jézus *„enebrimésato tó pneumati"* és *„etarachthé tó pneumati"*. A helyes értelmezés szerint itt a *„pneuma"* nyilvánvalóan a *psyché*-vel egyenlő jelentésű. Jézus haragra gerjedt és Jézus felindult „bensejében" vagy „lelkében". — Ugyanilyen nyilvánvaló a *pneumá*-nak a *psyché*-vel azonos értelme Jakab 2,26-ban: *Hósper gar to sóma chóris pneumatos nekron estin, houtós kai hé pistis chóris ergón nekra estin.*" Ezt az igehelyet is csak így lehet jó értelemmel fordítani: amint a test halott a (psyché értelmében vett) lélek nélkül, a hit is halott cselekedetek nélkül!

Ezek a helyek mutatják, hogy a dicho- vagy trichotomia vitája nemcsak teológiailag értelmetlen (amint erről már szó volt), hanem filológiailag sem dönthető el.

5 Az igazán nehéz fordítási kérdésekhez értünk. *A sarx helyes fordítása* — legalább is magyar bibliafordítók számára — kétségtelenül a *„crux translatorum"*.

Nem okoz különös nehézséget első két jelentéskörének fordítása. Vannak igehelyek, ahol *sarx* annyi, mint *sóma*, test.

[14] *Rengstorf* i. m. 217. lp.

Pl. Gal 2,20: amely életet testben *(en sarki)* élek, az Isten Fiában való hitben élem. Vannak igehelyek, ahol a *sarx* annyi, mint a *bászár*, a testben élő ember. *Ho logos sarx egeneto:* lehetne így is fordítani, „az Ige *emberré* lett". Vagy Gal 2,16: a törvény cselekedeteiből nem igazúl meg előtte egy *ember* sem *(pasa sarx).*

A nehéz problémát azok a helyek okozzák, ahol a *sarx* karakterisztikus teológiai jelentésében szerepel. Tehát ahol az *egész* testi-lelki embert jelöli, mégpedig Isten elleni lázadásában, vélt autonomiájában. Itt sem a „test", sem az „ember" szavak nem megfelelőek. A nehéz kérdésnek három lehetséges megoldási módját látom: 1. Alkossunk egy *új szót* vagy kifejezést ennek a jelentésnek a megjelölésére; ilyenként ajánlja *Karner Károly* a *„hústest"* szót, amely felhívná a figyelmet, hogy itt valami szokatlan, közönséges nyelvünkben elő nem forduló fogalommal állunk szemben. Viszont hozzáteszi, hogy ezt a nehéz kifejezést „a gyülekezet használatára szánt fordításban semmiesetre sem volna szabad használni"[15]. 2. Kövessük azt a merész megoldást, hogy *körülírjuk* több szóval, esetleg egészen mai szavakkal és egyházi terminusokkal ezt a szót? Lehetne itt a „bűnös, önző én", „ó-ember" és hasonló kifejezésekre gondolni. *Kata sarka peripatein:* ó-emberünk szerint járni, önző énünkből élni. „Akik önmaguknak élnek, nem lehetnek kedvesek Isten előtt". Persze így is csak egy részét adjuk vissza a *„sarx"* súlyos teológiai jelentésének. 3. Halványabb, de az eddiginél mégis jobb eljárás lenne, ha az új fordításban a *sarx* jellegzetes jelentését a nyomtatott szövegben mindenütt az *idézőjelek közé tett „test" szóval* jelölnénk. A szöveg alatt rövid magyarázat mondhatná el a legszükségesebbet. Magam e felé a megoldás felé hajlanék. Indoklás: akármilyen módon oldjuk is meg a kérdést, magyarázat nélkül nem boldogulunk; az idézőjel figyelmeztetne arra, amire a *„hústest"* vagy hasonló kifejezések; a felolvasott igénél hiányzanék ugyan a különbség, ezt azonban az igemagyarázat pótolhatná; a *„test"* szó az egyházi szóhasználatban már bizonyos teológiai ízt kapott ebben az irányban; végül — mégis csak e módon maradnánk az eredeti szöveghez is a legközelebb!

6 Befejezésül: hogyan foglaljunk állást *a Pneuma fordítása* körüli vitában, amikor ez Istennek minden evilági valóságtól radikálisan különböző személyes jelenlétét és munkálkodását jelöli?

A biblia maga mutatja az utat. Evilági valóság — a szél, a lehellet — képét használja. Melléje teszi a *„theou"* vagy a *„hagion"* (szent, Istené, Istenhez tartozó) elhatárolást.

A magyar fordításban is ezt az utat kell követnünk. Mi legyen ez a hasonlítószó? Ha a régi magyar nyelvből merítenénk,

[15] *Karner K.*, Isten igazsága, 158. lp.

kínálkoznék a görög pneumával egészen rokonjelentésű *„szellet“* szó. Felújítása azonban semmiképpen sem lenne szerencsés. Ágoston, Csia és mások a „szellem“ szó használatát ajánlják, sőt teszik új *„sibboleth“*-té. Jobb-e ez a megoldás, mint az eddigi? Nagyon kétséges, sőt sokkal több félreértésre, tévedésre ad okot. Karner Károly szerint „a tisztára profán értelmű „szellem“ szó átvitele a bibliai szóhasználatba azzal a veszéllyel jár, hogy kizárólag evilági síkba terelődik az, amit a biblia Pneumának mond. Ha Isten Lelkét szellemnek mondjuk, akkor az az egyetemes emberi szellemiség képzetét kelti fel az olvasóban, ill. a hallgatóban. Elvész annak világos tudata, hogy Isten Lelke mint olyan valóság nyúl bele életünkbe, mely szétrepeszti emberi létünk korlátait s tőlünk merőben különbözik“[16]. A „Szent Szellem“ az egyszerű embernél a szellemek, a spiritizmus irányába vinné a *Pneuma hagion* jelentését; a műveltebbeknél pedig az emberi szellem valamilyen felfokozott, idealizált formája irányában adna könnyen okot a félreértésre. Csia és Ágoston követése nemhogy segítene a dolgon, hanem még sokkal több zavart okozna ebben a kérdésben.

Az eddigi fordítás sem adja ugyan meg azt a különbséget, amit a legtöbb nyelv érzékeltetni tud, amikor nem *„heilige Seele“*-ről beszél pl., hanem *„heiliger Geist“*-ről. A Szentlélek szónak azonban már van bizonyos egyházi karaktere. Hogy a félreértés veszedelmét elkerüljük, a bibliafordításnál nem volna szabad visszariadni attól sem, hogy a *pneumá*-t azokban az esetekben, amikor világosan Isten Lelkét jelenti, a magyarban *mindig „Szentlélekkel“* vagy *„Isten Lelkével“* fordítsuk. Még akkor is, ha a görög szövegben esetleg csak *pneuma* áll, a *theou* vagy *hagion* nélkül! Mert hiszen nem mondunk többet, mint ami a görög szöveg összefüggése szerint a görög szóban úgyis benne van! Hadd említsem meg végül, hogy a magyar „lélek“ szó első, elfelejtett jelentése „lél, lehell, lehellet“ (Bárczi-féle szófejtő szótár). Ez a *Pneuma* eredeti jelentése is.

Feladatomnak végére értem. Megmutatkozott, hogy a bibliafordítás nemcsak kemény filológiai munka, hanem súlyos teológiai feladat is! Gondoljunk azokra, akik ebben a szolgálatban állnak, azzal az imádsággal: adja meg Isten nékik ehhez a kettős *kalon ergon*-hoz az Ő „mindenre megtanító“ és „minden igazságra elvezérlő Szentlelkét (Jn 14,26 és 16,13), hogy szólhasson népünkhöz Isten igéje — magyarul, és legyen ízes, mint a mindennapi kenyér!

Dr. Nagy Gyula

[16] *Karner* K., i. m. 170. lp.

A VILÁGI FELSŐSÉGRŐL*

Szemelvény Mesterházy Ferenc keszthelyi lelkésznek „Isten két világa: a Szent és profán" című dolgozatából

A középkor ebben a kérdésben az újszövetség világos és egyszerű tanítását mellőzve építette ki *az akkori egyház* hivatalos tanítását, mely a *„két kard"* tanítás néven ismeretes. Formailag és helytelenül Lukács 22, 38-ra alapítják, a valóságban azonban Arisztotelész államtanának megfelelő formálásáról van szó. Eszerint a kétféle hatalmat — *lelki és világi* — a két kard jelenti. *Mindkettőt a pápa kapta* és tartja kezében. Egyiket azonban ki is adhatja a világi uralkodónak, de az abban az esetben neki alá van rendelve, hiszen, ahogy átadta neki a hatalmat jelentő kardot, úgy vissza is veheti. A pápaság uralmi céljait ez a tanítás nagyon előnyösen szolgálta. Annak ellenére azonban, hogy ez a tanítás létezett, mégis rendkívül sok zavar volt ebben a kérdésben. *Ezért kellett Luthernek megszólalnia*, hogy tolmácsolja az újszövetség mondanivalóját.

A kérdés megvilágításában ugyanarra az alapra áll, mint a *„Keresztyén ember szabadságáról"* szóló könyvében. Gondolatmenete egészen szorosan kötve van a *Szentíráshoz.* Így az is természetes, hogy felfogása és tárgyalása mintegy az előző téma folytatásának tűnik fel.

ELSŐ TÉTELE

Róma 13, 1—2. és I. Pét. 2, 13—14. alapján az, hogy a *„világi jog és hatalom Isten akaratából és rendeletéből van a világon."* Ennek rendeltetése a gonoszok és a gonoszság üldözése, valamint a rend fenntartása. Ezután Máté 5, 38—41. alapján és a párhuzamos helyek alapján a gonosznak való *ellent-nem-állás* és a fentiek közti ellentmondással foglalkozik. A középkori szofisták ezt úgy vélték megoldani, hogy *a hegyi beszédet nem mindenkire nézve teszik kötelezővé.* Az embereket *két csoportra osztják:* tökéletesek és tökéletlenek. A tökéletlenek

* A keresztyén ember szabadságához hasonló fontos kérdés ez is. A reformáció munkája során ez is tisztázásra várt. Luther maga is állandóan foglalkozott a kérdéssel, de ismételten fel is kérték, hogy mindazt, amit Isten országáról és a világi felsőségről elmondott vagy írt, adja ki nyomtatásban is. Így keletkezett *1523 március* havában ez az irat, melynek aktualitása napjaink sodrásában újra megnövekedett. *Stein Farkas*, weimari prédikátorhoz írt levelében könyvét így nevezi: *Sermo de utraque potestate.* A kérdéssel foglalkoznak a következő újabb tanulmányok; *Szabó József: Luther tanítása az egyház és állam viszonyáról*, tételekben. *Nygren*—Szabó: *Luther tanítása a két birodalomról, Nygren: Az állam és az egyház. Scholz László: Luther tanítása a két birodalomról.* Luther Művei, III. kötet 359—410. lapokon található.

részére a hegyi beszéd nem kötelező, a tökéletesek részére tanács. Luther ezt a szőrszálhasogatást elutasítja, mert „*Krisztus beszéde mindenkire egyformán kötelező, akár tökéletes, akár tökéletlen, mert a tökéletesség vagy tökéletlenség nem a cselekedetben áll és nem képez semmi különös külső hivatást a keresztyének között, hanem áll szívben, hitben és szeretetben, hogy aki többet hisz és szeret, az tökéletes . . .*"

A következőkben a tétel summáját adja. „*Ádám gyermekeit és az összes embereket két részre kell osztanunk, egyik részét Isten országába, a másik részét a világ birodalmába.*" Isten országáról így tanít: Ide tartoznak, akik Krisztusban igazán hisznek, így ezek az ő alattvalói. Ez az ország nem e világból való, éppen ezért Krisztus ebben az evangélium által uralkodik, kormányoz és tartja fenn. Akik ebben élnek, „*nincs semmi szükségük sem világi hatalomra, sem jogra.*" És ha az egész világ igazi keresztyénekből, azaz igazi hívőkből állana, akkor semmiféle fejedelemre, királyra, úrra, büntető hatalomra, vagy jogra nem lenne szükség és nem is lenne hasznos, mert mely okból lenne erre szükség? Holott szívökben a Szentlélek van, aki őket tanítja, és eszközli, hogy senki se kövessen el jogtalanságot, mindenkit szeressen, mindenkitől szívesen, vidám lélekkel szenvedje el a jogtalanságot, még a halált is. Ahol a jogtalanságnak csúpa eltűrése és csupa jogos cselekvés van, ott nincs helye semmi civódásnak, veszekedésnek, perlekedésnek, bíráknak, büntetésnek, jognak és hatalomnak. Ez okból képtelenség, hogy a keresztyének között világi hatalom vagy jog tennivalót találna, mivelhogy maguktól sokkal többet tesznek, mint amennyit minden jog és tan követelhet (I. Tim. 1, 9.) „*A jó fának nincs szüksége semmi tanításra, vagy jogra, hogy jó gyümölcsöt teremjen, hanem természete hozza magával, hogy minden jog és tan nélkül terem, amint ez neki tulajdonsága.*"

„*A világi birodalom, vagy a törvény alá tartoznak mindazok, akik nem keresztyének, mert miután kevesen vannak a hívők s az embereknek legkisebb része él keresztyén módon, úgy, hogy a gonosznak ellent ne álljon, sőt, hogy maga rosszat ne tegyen, azokból az Isten ezek részére a keresztyén hivatáson s Isten országán kívül egy más kormányzatot is rendelt s őket a fegyveres hatalom alá vetette, hogyha szívesen is akarják a gonoszságot, még sem tehetik, és hogyha teszik is, még sem tehetik sem félelem nélkül, sem békével és szerencsével*". Eszerint a világi birodalom rendeltetése a bűnös világ rendbentartása.

Ezt a két dolgot — Isten országát és a világi birodalmat — veszedelem nélkül nem lehet összezavarni. Veszedelmesen összezavarták a pápák és a rajongók. Luther *egyszerre* küzd a hierarchia és a rajongás ellen. Igaz ugyan, hogy a keresztyéneknek nincs szükségük a fegyveres felsőségre, mégis szükség van rá, mert az olyan keresztyén, mint amilyenekről fennebb volt szó — Luther szavával élve — ritka madár.

Beleértve a megkereszteltetteket is. Sokkal többen vannak a gonoszok, mint az istenfélők. Sőt az istenfélőknek is megvan a maguk óemberük, amit féken kell tartani. Ezért mondja Luther rendkívüli valóságérzékkel, hogy „*egy egész országot, vagy világot meghódítani az evangéliummal s kormányozni olyan vállalkozás, mintha egy pásztor egy istállóba hajtana farkasokat, oroszlánokat, sasokat, juhokat, s mindegyiket szabadon hagyná a többi között járni és mondaná: Itt legeljetek, legyetek szelídek és békések egymás iránt, az istálló nyitva áll, legelőtök van elég, kutyáktól és bunkótól nem kell félnetek. Itt a juhok megtartanák ugyan a békét és békésen legelnének s kormányoztatnák magukat, de nem sokáig élnének, s egy állat sem maradna meg a másiktól*".

„*Ez okból ezt a két kormányzatot szándékosan el kell választani egymástól s mind a kettőt meghagyni, az egyiket, amely istenfélővé tesz, a másikat, amely a külső békét szerzi s tiltja a rossz tetteket. Egyik sem elég a másik nélkül a világban, mert Krisztusnak lelki uralma nélkül, világi hatóság által senki sem lehet kegyes az Isten előtt.*" „*Ahol pedig egyedül a szellemi hatalom uralkodik ország és emberek felett, ott leveszik a gonoszságról a zabolát s szabad minden istentelenség, mert a közönséges világ be nem fogadhatja s meg nem értheti.*"

Ennek a világi hatalmasságnak a keresztyén ember engedelmes és még a szenvedést is örömmel vállalja az Úrért a maga személyére nézve, de nem „*szenved el semmi jogtalanságot a felebarátra vonatkozólag, amit az evangélium nem tilt, hanem más helyen meg is parancsol.*"

Luther ez utolsó tétele már felveti

A KÖVETKEZŐ KÉRDÉST.

Hol van a felsőség hatáskörének a határa? Meddig kötelező az engedelmesség? A rend fenntartása címén vajjon mindent megengedhet magának? Mindjárt az elején leszögezi, hogy „*Isten országába és kormányzásába ne avatkozzék.*" Luther ezt közelebbről úgy érti, hogy a világi hatalom törvénye nem terjedhet túl a test, a vagyon és a külső létezés körén. Lélek és hit dolgába nem szabad beleavatkozniok. „*Ahol a világi hatalom arra vetemedik, hogy törvényt alkot a léleknek, Istennek jogkörébe nyúl és csak ámítja, rontja a lelkeket. Ezt oly világossá akarjuk tenni, hogy az emberek megértsék, hogy a mi lovagjaink, fejedelmeink és püspökeink lássák, mily ostobák, ha az embereket törvényeikkel s parancsolataikkal kényszeríteni akarják, hogy ily vagy oly módon higyjenek.*" Erélyesen tiltakozik, hogy a hitet, illetve annak formáját rákényszerítsék az emberre, „*mert a hit az egyéniség szabad elhatározása, melyre senkit sem szabad kényszeríteni. Istennek műve az az emberi lélekben, amiért azt semmi külső hatalommal nem lehet kierőszakolni, vagy teremteni.*" Ennél a tételénél *Augustinusra* hivatkozik,

aki hasonló álásponton van. Luthernek ebben a nyilatkozatában joggal kereshetjük véleményét az állam-egyház kérdésében. Korának ez nem volt elsőrendű problémája, így nem foglalkozott vele. De elvileg ellentmond minden olyan gondolatnak, amely a hitet és a szentséget kötelezővé akarja tenni. A középkor eme teológiai abszurdumával szembehelyezkedik. Szerinte ez a dolog a világi hatóság hatáskörén kívül van. Ahol pedig mégis megteszik, ott az embereket hazugságba és képmutatásba kergetik. Ezt a kérdést elhatárolja Róm. 13, 1-től is. „Minden lélek engedelmeskedjék a felső hatalmasságoknak..." Pál itt csak a hatalomnak kijáró engedelmességről beszél, amilyenek az adó, a vám és a tisztelet. Ezen a vonalon az engedelmességünk egészen a halálig terjedhet, de mihelyt a hitről van szó, más a helyzet: „*Kedves Uram! tartozom önnek engedelmeskedni testemmel és vagyonommal, parancsoljon hatalmának mértéke szerint a földön, hát fogok engedelmeskedni. De ha azt parancsolja, hogy az ön hite szerint higyjek és könyveimet eldobjam magamtól, akkor nem tartozom engedelmeskedni, mert ön ebben zsarnok és túllépi hatáskörét, parancsol ott, ahol sem joga, sem hatalma nincsen*" (393. lap.) Ha azután a hatóság erőszakot alkalmaz, azt el kell szenvedni ellenállás nélkül, majd megítéli az Úr! Ami pedig az eretnekségek elleni hatósági küzdelmet illeti, erre vonatkozólag Luther véleménye az, hogy az eretnekség lelki baj. Azt nem lehet semmiféle karddal vágni, semmiféle tűzzel elégetni, semmiféle vízzel megfullasztani. Egyedül az igével lehet legyőzni és kiirtani. II. Kor. 10, 4—5.

A fejedelmekről egyébként nincs valami jó véleménye, ami annál meglepőbb bátorságot jelent, mert éppen a világi felelősségről szóló könyvét János hercegnek ajánlotta. „*A világ kezdetétől kezdve ritka madár az okos fejedelem, de még ritkább madár a kegyes fejedelem. Általában ők vagy igen nagy szamarak, vagy igen nagy gézengúzok a földön, minélfogva nálok az embernek a legrosszabbtól kell tartania, kevés jót várnia, kiváltképpen a lelkiekben, amelyek a lélek üdvére tartoznak. Mert ők Istennek börtönőrei és hóhérai s az ő isteni haragjának szüksége van rájok a rosszak megbüntetésére s a külső béke fenntartása céljából.*"

Azokra vonatkozólag azonban, akiket a műve elején valóban a lelki birodalom tagjainak mondott, úgy tanít, hogy ezek között felsőségre nincsen szükség, hanem minden egyes egyúttal a másiknak alárendeltje. Róm. 12, 10, I. Pét. 5,5. A keresztyének között az egyedüli feljebbvaló Jézus Krisztus. A papok és püspökök nem hatalmat, hanem szolgálatot jelentenek, hiszen nem állanak magasabban és nem jobbak, mint a többi keresztyén. A keresztyének maguktól, kényszerítés nélkül tesznek jót és ehhez elég nekik az ige. Ezzel a hierarchia minden formáját feleslegesnek nyilvánítja az egyházban.

Van mondanivalója arra vonatkozólag is, hogy a fejedelem uralkodhatik-e keresztyén módon. Felelete határozott igen. Ennek módja pedig az, hogy a fejedelem Krisztusra tekint, aki a legfőbb fejedelem és mégis szolgált nekünk. Így a fejedelem őt kövesse. Ne a maga hatalmát és jólétét építse, hanem a népéért éljen és dolgozzon. Ennek érdekében minden tanácsosát jól tartsa kordában. Ellenőrzés nélkül egyikben se bízzék, még a hívőkben se, mert nem tudja, meddig keresztyének. Cselekedeteit gondosan mérlegelje, és ha valami nagy gonoszság történik, úgy döntsön, hogy *„egy vár kedvéért egy országot ne tegyen pusztává."* *„A keresztyén fejedelemnek négy felé irányul a kötelessége. Először igaz bizalommal és őszinte imádsággal tartozik Isten iránt. Másodszor szeretettel és keresztyén szolgálattal az alattvalók iránt. Harmadszor éles ésszel és elfogulatlan okossággal tanácsosai és hatalma viselőivel szemben. Negyedszer a gonosztevők ellen szerény komolysággal és szigorral. Ilymódon, aki állásában kifelé és lefelé igazságos, az tetszeni fog úgy az Istennek, mint az embereknek."*

Már szó volt arról, hogy Luther a római katolikus hierarchiával és a rajongókkal szemben foglalja el ezt az álláspontot. Nézzük meg közelebbről, hogy miért volt erre szükség. Azért, mert mindkét tábor végzetesen összezavarta a két birodalmat. Ami a pápaságot illeti, az akként zavarja össze, hogy a világi hatalmat is a maga számára követeli. A lelkek és a test felett egyaránt uralkodni akar és eközben a fegyver, máglya és kard erejével akarja a maga hitét mindenkire ráerőszakolni. A kötelező szentség abszurd tétele mellett való konok elkötelezettség ez. A rajongók pedig a világi hatalmat akarják száműzni és csak evangéliummal akarnak kormányozni. De összezavarják a dolgot azok a fejedelmek is, akik viszont a lelkek feletti uralmat is a maguk számára követelik.

Luther minden túlzással és irreális gondolkodással szemben fenntartja a hivatások elkülönítését. *Azonban mind a két birodalom urának Istent tekinti és ebben van meg a kettőnek a kapcsolata.*

Luthernél hiába keresünk tételes államtant. Ő ilyent nem alkotott, mert nem is tartotta szükségesnek. Ellenben megmutatta, hogy miként kell a keresztyén embernek szentül és jámborul élni a jelen való világban. Másrészt azt, hogy a világi felsőség miként gyakorolhatja Istennek tetsző módon hivatását. Ez azonban sokkal több annál. Helyes elválasztás és helyes összekapcsolás — ez Luther tanításának a megértése. Az egyháznak az a dolga, hogy a lélek dolgaival, az ember belső életével törődjék, de a politikai porond nem az ő dolga. A világi felsőség intézi a politika, a vám, a test, tisztelet és egyéb ilyen dolgokat, de a hit kérdéseibe ne szóljon bele. Ez a szétválasztás. *De mindegyik Isten előtti felelősséggel intézze minden dolgát.* Ez az összekapcsolás.

IGEHIRDETÉSEK

Vízkereszt után 5. vasárnap

AZ IGE HIRDETÉSÉNEK SZOLGÁLATÁBAN

I. Thess. 2,9—13. — Oltári ige: János 3, 31—36.

Az apostol az előző fejezetben beszámol arról, hogy a thessalonikabeli gyülekezethez való menetelük nem volt hiábavaló. Messze híre volt hitük munkájának, szeretetük fáradozásának, Jézus Krisztus felől való reménységük állhatatosságának. Befogadták az apostol által hirdetett igét s az ige nem állt náluk beszédben, hanem isteni erőkben, a Szent Lélek munkálkodásának nyilvánvaló jeleiben, úgyhogy példaképpé lettek a Macedóniában és Akhájában lakó hívők számára. A thessalonikabeli gyülekezet tagjainak Istenbe vetett hite szent ragályként terjedt minden környező helyen. Mai felolvasott szent igénkben az apostol arról számol be, hogy ennek az eredményes igehirdető szolgálatnak mik voltak a személyi feltételei.

Az igehirdető szolgálat első személyi feltételét, igénk alapján így fogalmazhatjuk meg: 1. *Az ige hirdetésének szolgálata egész embert kíván.* 9. vers. „Emlékezhettek ugyanis atyámfiai a mi fáradozásunkra és bajlódásunkra, mert éjjel-nappal munkálkodva hirdettük néktek Isten evangéliumát". Fáradozás, bajlódás, éjjel-nappal való munkálkodás. Milyen eseményeket takarnak ezek a szavak? Igénk erre nem ad bővebb felvilágosítást, de elég, ha gondolunk az apostol hányattatott, életveszedelmekkel és mindenféle nyomorúságokkal teljes életére, amint arról a Cselekedetek könyve bőven beszámol. Vagy elég, ha utalunk 2. Kor. 11, 23—31 versekre, ahol szükszavúan mondja el az apostol az igehirdetés szolgálatával kapcsolatos fáradozásait, életveszedelmeit, szenvedéseit és sokféle nehézségét. Aki így szolgál, arról valóban elmondhatjuk, hogy *nem kímélte önmagát.* Mint meggyujtott gyertya, olyan volt az élete. Világított s közben önmagát emésztette el. Ehhez a nagy szolgálathoz hozzá kell még számítani az akkori viszonyok utazási nehézségeit. Az apostolnak nem állt rendelkezésére száguldó gyorsvonat, biztos járású gőzhajó, kényelmes autóbusz, motorkerékpár, vagy akár csak egyszerű kerékpár, hanem valóban csak az apostolok lova. De az evangélium hirdetésének szolgálatában nem ismert fáradságot

Ha az apostol igehirdető szolgálatának a tükrében nézzük a magunk szolgálatát, meg kell látnunk, hogy kényelemszeretetünkkel hányszor akadályoztuk meg az igehirdetés hitrejuttató munkáját. Az ige hirdetésének szolgálata egész embert kíván, akinek *minden szolgálatától független magánélete.* Aki mindig és minden körülmények között alázatos, hűséges és engedelmes szolgája az igének. Aki odahaza, családja körében is tud az ige szolgája lenni, — pedig ez a legnehezebb. Aki alázatosan le tud ülni hitvestársával és gyermekeivel az Úr Jézus lábaihoz, hallgatni Őt, mert tudja, hogy ez az *„egy szükséges dolog".* Aki baráti körében is tud az ige szolgája maradni, mert öröme, szórakozása, szívét-lelkét egészen betöltő egyetlen ügye, az Úr ügye, az ige hirdetése, a hitrejuttatás szolgálata.

2. *Az ige hirdetésének szolgálata példamutató életet kíván.* Azt mondja az apostol a 10. versben. „Ti vagytok a bizonyságok és az Isten, milyen szentül, igazán és feddhetetlenül éltünk előttetek, akik hisztek." Az Úr Jézus Krisztus nem követelt tanítványaitól soha olyasmit, amit a maga életében meg nem valósított volna. Az Ő beszéde és élete tökéletesen fedte egymást. Rajta kívül minden igehirdetőnek az élete lassan kullog utána az általa hirdetett eszménynek. Az apostol *három dolgot említ meg*, amit példaképül állít oda a gyülekezet hivő tagjai elé: szent, igaz és feddhetetlen életét.

Az apostol jó példával járt elöl a *szent* életben a thessalonikabeli gyülekezet előtt. *Szent az, aki Isten számára kiválasztott, Isten számára elhívott, elkülönített, Istenről bizonyságot tevő, Istenre emlékeztető életet él.* Egy kislány édesanyjával bement a templomba, ahol a festett üvegablakokon az apostolok képei voltak. A napsugár átszűrődött az apostolok alakján. A kisleány így szólt édesanyjához: ugye, édesanyám, ezek a szentek? Igen, kislányom, azok a szentek, — szól az édesanyja — akik Isten fénysugarát átengedik magukon. *Szentül élni tehát annyit jelent, mint Isten fénysugarát, világosságát átengedni magunkon.*

Az apostol jó példával jár elöl az *igaz* életben. *Az igaz élet mentes minden hazugságtól* s mindattól, ami ennek a szónak a fogalomkörébe tartozik, tehát a csalástól, hamisságtól, ámítástól, hitetéstől, álnokságtól stb. Amint a felolvasott versek előtti részben mondja Pál apostol: „Mert a mi buzdításunk nem hitetésből van, sem nem tisztátalanságból, hízelkelő beszéddel... sem telhetetlenség színében nem léptünk fel soha... sem emberektől való dicsőítést nem kerestünk, sem tőletek, sem másoktól." (3—6. vers.) *A hamis élet nagyon közel van az igaz élethez.* Hamis az, ami nem valódi, csak utánzat, hamisítvány. Az *igaz* életet is csak egy „*i*" betű választja el a „*gaz*" élettől és jelentésében mégis milyen nagy különbség van a két szó és a két élet között. Az *igaz ember nem akar többnek látszani és többet mutatni az emberek előtt, mint Isten előtt.*

Pál jó példával jár elöl a *feddhetetlen* életben is. *A feddhetetlen életű ember leszámolt bűneivel.* Az igehirdető szolgálat olyan, mint a katona számára a frontszolgálat az első vonalban. Kárhozat veszedelme felé haladó embereket akar visszahódítani Isten számára az ige fegyverével. Ilyen helyen leghevesebb az ördög támadása is. *Könnyű sebet kapni.* Egy nemtelen indulat, ami egy vigyázatlan pillanatban felébred a szívünkben, egy tekintet, amelyen keresztül csúszik be a bűn szívünkbe, halálos sebet ejthet rajtunk. Feddhetetlen életű ember *irgalmatlan a bűneivel szemben.* Gyökerestül tépi ki azokat a szívéből, s minden nap Ura elé áll, s Tőle várja a felmentést.

Az apostol példamutató életének tükrében vizsgáljuk a magunk igehirdető szolgálatát: hányszor csúfoltuk meg a mi Istenünket szentségtelen, hazug és nagyon is nyilvánvaló bűneinkkel! Vajjon nem joggal mondja ránk a világ: „Vizet prédikál és bort iszik"?

3. *Az ige hirdetésének szolgálata egyéni munkát kíván.* 11. vers: „Valamint tudjátok, hogy miként az atya az ő gyermekeit, úgy intettünk és buzdítgattunk egyenkint mindnyájatokat". Kanadai ötös-ikrek csak egyszer születtek a világra, a természetes és általános az, hogy egyenkint születnek az emberek a világra. Így van ez a lelki életben is. *Egyenkint születnek újonnan Isten gyermekei is.* Az igehirdető ott bábáskodik az új életek mellett, int és buzdít, de minden szava, minden cselekedete anyai szeretetet, életet mentő szándékot sugároz.

Türelmetlenségünkkel, szeretetlenségünkkel hányszor pusztítottunk már el alig induló új életeket?

Ki képes ilyen szolgálatra? Ki az, aki ennyire le tud mondani önmagáról és át tudja adni magát az Úr akaratának szolgálatára? Ember erre önmaga erejéből képtelen. Azért nincsen hitele a mi igehirdetésünknek és azért eredménytelen a mi igehirdető szolgálatunk, mert *nem tudjuk minden fenntartás nélkül odaszánni magunkat Isten akaratának.* Mindig megtartunk magunknak valamit s életünknek ezt a területét nem engedjük át az Úr rendelkezésének. *Törés van életünk és szolgálatunk között* s ebből származik igehirdető szolgálatunk minden kudarca és nyomorúsága. Lehet, hogy a kényelmet jobban szeretem, mint az Urat, lehet, hogy a szórakozásomat, az anyagi javaimat, a gyomromat, vagy a családomat szeretem jobban, mint az Urat s a törés ott van életem és szolgálatom között. Mi, akik az ige szolgái vagyunk, — úgy érzem — nem mondhatjuk el magunkról minden képmutatás nélkül azt, hogy egészen átadtuk magunkat az Úr akaratának. Mert, ha ma döntöttem is, hogy Isten akaratának szolgálatára szentelem oda magam, holnap, vagy talán már a következő órában felébredhet bennem valami, ami nem Isten gondolatai szerint való, ezért újból, meg újból döntenem kell, hogy Isten akarata érvényre jusson bennem.

Az ige hirdetésének szolgálata egész embert kíván. *Ilyen ember pedig ezen a földön nincsen.* Ezért ebben a szolgálatban lelki meghasonlás, kétségbeesés nélkül csak az az ember maradhat meg, aki tudja, hiszi és vallja és naponkint megtapasztalja, hogy kegyelmes az Isten. Aki az ige szolgájának is minden bűnét eltörli, megbocsátja az Ő szent Fiának érettem is kihullott drága véréért.

4. *Aki így szolgál, annak bizonyságtételével az Úr azonosítja magát.* 13. vers: „Hálát adunk az Istennek szüntelenül, hogy ti befogadván az Istennek általunk hirdetett beszédét, nem úgy fogadtátok, mint emberek beszédét, hanem, mint Isten beszédét (aminthogy valósággal az is), amely munkálkodik is ti bennetek, akik hisztek". Az ige hirdetése nem mese, nem emberi kitalálás, hanem olyan isteni üzenetnek a továbbadása, amellyel Isten bízza meg az Ő elhívott szolgáit, s amely üzenetet Isten felruház a maga életváltoztató hatalmával és erejével. Az ige hirdetője Isten megbízása alapján szól. Isten küldötte hozzánk. *Istent képviseli.* Ami vele történik, az a megbízóval magával történik. Aki megveti az embert, aki Istenhez méltó viselkedésre és az Ő országába és dicsőségébe hív, az nem embert vet meg, hanem Istent, aki azonostja magát megbízott szolgájával. Az Úr Jézus Krisztus azt mondja Luk. 10 : 16. versében: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg, és aki engem vet meg, azt veti meg, aki engem küldött."

Hallgasd az igét, hogy Isten új, az Ő dicsőségét szolgáló élettel ajándékozhasson meg!

Ámen.

Terei Endre
Hatvan

Az emberiség nagyjai, egy nemzet hősei nem abban voltak nagyok, hogy a korszellemnek ellenállni próbáltak volna, hanem abban, hogy irányt mutattak a haladás, az emberiség fejlődése felé.

KOSSUTH LAJOS

Hetvened vasárnap

KÉPMUTATÁSBÓL SZOLGÁLATRA

I. Péter 2, 1—5. — Oltári ige: Mt. 9, 9—13

Isten népe mindig nyitott szemmel figyel Urára és magára is. *Ebből a kettős figyelésből kettős tanulságot von le:* 1. *Érezzétek és lássátok meg, hogy jó az Úr!;* 2. a magára való figyelés eredményeképpen, mint a teljes megismerés szava tör fel szívéből a kiáltás: *Óh, én nyomorult ember!*

Mindegyik megállapítás mögött sok-sok bizonyíték áll.

1. *a)* „Mivelhogy ízleltétek, hogy *jóságos az Úr!*" (3. v.), Isten népe sokszor megtapasztalta az Úr jóságát. Hisz az Isten szeretet. Lényegéből kegyelem és jóság árad. Az Úr vezette ki idegen rabságból az Ő népét. Mint felhő és tűzoszlop vezette és védte a pusztában. Száraz lábbal vezette át a Vörös-tengeren. Megelégítette az éhező népet, amikor mannát adott nékik és vizet fakasztott a pusztában szomjazóknak. Az újszövetség népének tagjai még csodálatosabban megtapasztalhatták az Úr szeretetét: látták az Isten Egyszülöttjének dicsőségét, aki teljes volt kegyelemmel és az ő teljességéből vettek mindnyájan kegyelmet is kegyelemért. De Isten népe mindig megtapasztalja, hogy jóságos az Úr, hogy hordozza az ő népét a bizonytalanságban is. Megteríti számára a kegyelem asztalát és megelégíti az éhezőket az örökélet kenyerével és a szomjazókat az örökélet italával. Amikor a bűnbocsánat kegyelmét kapva elindulunk az oltártól, nincs-e mindig tele szívünk kimondhatatlan hálával és nem tör-e fel a boldog hitvallás: jóságos az Úr?!

Jóságos az Úr. Ezt láttatja meg velem, amikor szeretteimre nézek, akikről kegyelmesen gondoskodik. Megadja a mindennapi kenyeret. Együtt lehet a család békés otthonában. Naponta odahelyezi asztalomra az ő áldott igéjét. Biztat és vigasztal: „az embernek Fia azért jött, hogy megkeresse, ami elveszett." Így nem tudok, mert nem is mondhatok mást: „Érezzétek és lássátok meg, hogy jó az Úr!" (Zsolt. 34, 9.)

b) *Élő fundamentumot vetett* (4. v.). „Más fundamentumot senki nem vethet azon kívül, amely vettetett, mely a Jézus Krisztus." (I. Kor. 3, 11.) Ő a szegeletkő. Jézus az újtestamentumi templom alapköve. Maga Jézus is védekezett a 118. zsoltárra való hivatkozással félreismerőivel szemben (Máté 21, 42). A levél írója, az apostol is azt akarja, hogy meglássák mindezt az idegen, pogány környezetben, hogy a keresztyének élete nem fundamentum nélküli élet, hanem annak olyan fundamentuma van, Akit Isten maga vetett és felette nincs változás, mert „tegnap és ma és örökké ugyanaz". Őrajta nemcsak ez a mi földi életünk épülhet fel, hanem felépülhet, sőt egyedül csak rajta épülhet fel a mi üdvösségünk, örökéletünk. — Isten az ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Őbenne, örökélete legyen.

Lehet-e néma ma az ajakam, amikor ezt látom és amikor az én Uramra nézek, aki értem megy halálra, hogy halála árán nekem üdvösségem, örökéletem legyen, Akiben én is új teremtés lehetek? Óh, nem! Új teremtéssé lehetek Benne, aki többé nem leszek teher Uram és felebarátaim, embertársaim számára.

Mindig ezt látom, ha Uramra nézek és mindig nagyobb boldogság tölt el: Jóságos az Úr!

2. Az Úr jóságának és kegyelmének a látása és megtapasztalása mindig *a magára való tekintésre is kényszeríti az embert,* hogy az Úr

jóságából feléje áradó szeretet melegségében meglássa a maga életének sok nyomorúságát és elinduljon az új élet útján, amely Istennek kedves a Jézus Krisztus által.

a) Az újjászületés sohasem lehet csupán felemelő, boldog érzés, hanem mindig az élet teljes megszentelődését követeli. Mindig levetkőzést (1. v.) és felöltözést követel és jelent. „Hogy levetkezzétek ama régi élet szerint való ó-embert, amely meg van romolva a csalárdság kívánsága miatt; megújuljatok pedig a ti elméteknek lelke szerint és felöltözzétek az új embert." (Ef. 4, 22—24.) „Akik pedig a Krisztuséi, a testet megfeszítették indulataival és kívánságaival együtt" (Gal. 5, 24).

Magadra nézel: kié vagy? Csak azt láthatod, hogy tested uralkodik feletted indulataival és kívánságaival együtt. Az az élet pedig, amelyikben a test uralkodik indulataival, amelyikben a gonoszság, álnokság, képmutatás, irígység és rágalmazás lakozik, elhordozhatatlan élet tulajdonosa és annak embertársai számára. — Ha ilyen a te életed, feléd hangzik a kérés: vesd le ezt az életet és öltözd fel a Krisztus által megújult életet és szenteld magad oda Istennek kedves áldozatul szolgálatra.

b) *Az életnek az a jellemzője, hogy táplálékot követel.* Vágyakozik eledel után. Ugyanígy van a Krisztusban megújult életnél is.

A tejről való kép (2. v) sokáig a legkedvesebb kifejezése volt a lelki tápláléknak az őskeresztyénség idején. A zsidó keresztyén gyülekezeti nyelvben is ismeretes volt (1. Kor. 3, 2, Zsid. 5, 12). A hellén misztikában is szokásos volt, hogy más tiszta ételek mellett tejet is nyújtottak az újonnan szentelteknek. Innen van a mi összefüggésünkben is jelentősége.

Péter apostol, mint 1, 23-ban és 2. Péter, 3, 18-ban is láthatjuk, Krisztust tartja tejnek. Ő az igazi, hamisítatlan lelki eledel, testté lett Ige s „valaki eszi az ő testét és issza az ő vérét, örökélete van annak" (Ján. 6, 54).

Vágyakozzatok tehát, mint most született csecsemők a tiszta, hamisítatlan tej után, hogy azon növekedjetek. Krisztus neked is kínálja magát eledelül és italul. Van-e szívedben éhség és szomjúság utána? Téged is figyelmeztet: „Ha nem eszitek az ember Fiának testét és nem isszátok az ő vérét, nincs élet tibennetek" (Ján. 6, 53). És te hányszor elkerülted! Menj oda a kegyelem asztalához és megtapasztalhatod az áldott eledelben Istennek feléd áradó kegyelmét és vallod: Jóságos az Úr!

c) Aki megismerte Istennek Jézus Krisztusban feléje áradó szeretetét, szívének minden vágya: *kedvesnek lenni Istennek a Jézus Krisztus által* (5 v).

Élő köveknek nevezi az apostol azokat, akik Krisztussal belső kapcsolatban élnek. Ez a kapcsolat arra készteti őket, hogy Krisztussal lelki házzá épüljenek fel, amelynek Krisztus a fundamentuma és benne az Úr lelke lakozik. — A kép változik, mert szent papságnak nevezi őket, akiket Isten állít templomában szolgálatra, hogy hozzá vezessék az ő népét. Nem korlát, aki meggátolja az Istenhez való közeledést, hanem Istennel összekapcsolja népét (Róm. 5, 2). Tudja, Istennek okos áldozat a néki való teljes átadás, amikor odaszánjuk tagjainkat Istennek szolgálatára Jézus Krisztus által.

Nem közömbös számunkra, milyenek vagyunk környezetünk, embertársaink, népünk számára. Óh, mit el nem követünk, hogy kedvesek

legyünk mindenki számára! S vajjon okoz-e gondot, hogy Istennek kedvesek legyünk? Vajjon, amikor lépten-nyomon tapasztalod Istennek téged, szeretteidet és népedet körülvevő szeretetét, gondoltál-e arra: Ő mindezt érted, az emberért teszi, hogy egyszer az ő határtalan szeretete téged is arra indítson, hogy áldozd oda neki kedves áldozatul a szívedet?!

Tapasztalod Isten szeretetét, látod életed sok terhét.

E kettős tapasztalatod indítson el az újjászületés útján, hogy életed átmenjen a képmutatásból az Istennek kedves szolgálatra. Ámen.

Zámolyi Gyula,
Mosonmagyaróvár

Hatvanad vasárnap

SÜKETSÉGBŐL HALLÁSRA

Zsid. 12, 25—29. — Oltári ige: Mt. 13, 10—17.

Minden igehirdetés kettős alaptémájáról van szó.

1. Isten igéje élő és ható. Zsid. 4, 12. (V. ö. Rm. 1, 16. — Jn. 1, 3. 8, 51. — Zs. 19, 9. 33, 6. — 1. M. 1, 3. — Zsid. 1, 3. — Ézs. 55, 11.) Az ige Isten hatalmának megnyilvánulása. Mindig cselekszik általa. (A magyar nyelv „ige" kifejezése rendkívüli és egyedülálló. Az ige mindig cselekvést fejez ki.) — *Az igében Jézus van jelen,* Ő jár ott, ahol szól az ige. — Istennek kegyelme az, hogy Ő szól, vagyis az ember bűnbeesése után sem hallgatott el. Az igével tesz bizonyságot arról, hogy az ember ne haljon meg, hanem megtérjen és éljen. Hallgatása az ember bizonyos elkárhozását jelentené, megszólalása Isten könyörületességét.

2. Ahol az ige szól, ahol Jézus jelen van, ott mindig történik valami. Az ítéletről szóló ige maga is ítélet, a kegyelemről szóló ige maga is kegyelem. Az ember életére vonatkoztatva pedig azt jelenti ez a történés, hogy *vagy* megtérések, gyógyulások, feltámadások követik az igét, *vagy* botránkozás, ellenkezés, megkeményedés mutatkozik. Az ige hallgatója mindig dönt vagy az ige mellett, vagy az ige ellen, Jézus mellett, vagy Jézus ellen. (V. ö. Lk 11, 28. — Jak. 1, 21—22. — Jn. 8, 47. — Neh. 9, 26—28). Aki elfogadja, életet nyer, aki megveti, halálba, kárhozatra jut.

a) Isten igéjét *a multban a próféták* hirdették. Isten tehát emberek által szólott emberekhez emberi módon. Egy próféta se jött az égből. Hallották, átvették Isten beszédét és tovább adták. A próféták által hirdetett ige az a mag volt, amely napra várt, hogy kikeljen. Ami az *ÚT* igehirdetőinek nagy titok volt, azt mi már az *ÚT* világosságánál olvassuk és hallgatjuk. Akik a próféták beszédét megvetették, mert csak „földön szóló"-k voltak, nem menekültek meg. (V. ö. Izráel népének történetét.)

b) A *jelenben* Isten *Jézus Krisztus által* szól az emberekhez. Zsid. 1, 1. Ez az ige *mennyből* való. Jézus ugyan *emberré lett* és mint ember szólott az emberekhez, de Keresztelő János tisztázza ezt: „Aki a földről való, földi az és földieket szól, aki a mennyből való, feljebbvaló mindenkinél... kit Isten küldött, az Isten beszédeit szólja." (Jn. 3, 31—34.) Csak Jézus ismeri *mind a mennyeit, mind a földit* saját látásból, tapasztalásból. Szavai és cselekedetei az Atya szavai és cselekedetei. Aki Jézust látta, látta az Atyát. Jézus úgy prédikált, hogy mindig önmagára muta-

tott, mint a próféták által hirdetett ígéret beteljesedésére. Lélek és Élet az Ő szava, amely nem múlik el, hanem megmarad örökké.

Mivel mi Isten igéjét a jelenben a „mennyből" halljuk és nem a földieken keresztül, mint az ÓT népe, ezért nagyobb a mi felelősségünk. (25. v.) A testté lett igében Isten szeretete, kegyelme tárul fel előttünk, ezért írja az apostol: „Vigyázzatok!"

A leghatalmasabb ige, cselekvés — Jézus Krisztus áldozata. Benne van menekülés bűntől, ördögtől, haláltól, kárhozattól.

c) *A jövendőben* szól „még egyszer" Isten Jézus Krisztus, a Bíró által. Eget és földet megráz. A *„még egyszer"* utal a *„már egyszer"*-re, Jézus Krisztus születésére. Az ítéletben Jézus befejezi Isten művét és igéje hatalmát nyilvánvalóvá teszi mindenki előtt. Akkor „az állhatatlan dolgok, mint teremtmények" megsemmisülnek és csak a rendíthetetlen dolgok maradnak meg: az élő ige, Isten országa, új ég és új föld.

JEGYZET AZ IGEHIRDETÉSHEZ.

Kegyelem az, hogy Isten igéje szól. (V. ö. Ámos 8, 11—12.) Kegyelem az, hogy az ige — Jézus Krisztus, a Megváltó. Jézus Istennek a bűnös embert megszólító szava. Hívó, vigasztaló, ígéretteljes, szeretettel teljes evangélium. Újjá teremt egyeseket s közösségeket, gyülekezeteket hív életre a „halottak" közül és őket, mint saját testét tartja össze, megtartja, Lelke által tisztítja, vezeti az utolsó ítéletig. Írott ige és hirdetett ige ugyanaz. *Haec dixit Dominus!* (Luther.) Ez az ige tehát megigazít, Isten fiaivá tesz, Isten országa örökösévé.

Az igével szemben, amely személyünkben szólít meg, *feltétlen engedelmesség szükséges.* Nem *meg*vetés, hanem *alá*vetés. A kegyelem befogadása. Hit abban, hogy „mozdíthatatlan ország"-ot nyerünk. A gyakorlati keresztyén életben háládatosság (figyeld imádságaidat!), szolgálat Istennek kegyességben (a megszentelt életben) és félelemben. (V. ö. Kis-Káté 1. par.)

Az a megdöbbentő, amikor az ige hallgatója *nem érti,* nem fogadja be az igét. (V. ö. királyi menyegző példázata.) Jézust magát látták és hallgatták sokan (farizeusok...) és ellene támadtak, hogy megöljék az igét. Ma is látjuk ennek számtalan jelét. (Személyválogatás az igehirdetők között. Keresgélés az igében, az ítélet ideje fölött való elsiklás. A bűn könnyenvevése. Erőtlen, hitetlen imádságok, örömtelen élet, kétkedés Isten győzelmes erejében, aggódás a halállal szemben, behúzódás az „egyház"-ba, elrejtőzés a felebarátokkal szemben való szolgálat elől...) Az ige megsemmisítő ige is! „Süketek" sem öröklik a mennyek országát!

„Boldogok, akik hallgatják és megtartják Istennek beszédét." „Akinek van füle, hallja, mit mond a Lélek a gyülekezeteknek." „A hit hallás által van."

Várady Lajos
Budapest

„A kereszt nem az a szenvedés, amelyet te gondolsz ki magadnak, hanem az a szenvedés, amely döntésed, gondolkodásod és vágyad ellenére tör rád. Ilyenkor kövesd Krisztust! Ilyenkor légy a tanítványa!"

LUTHER

KÖZÉRDEKŰ TUDNIVALÓK:

I. A FOGÁSZATI ELLÁTÁSNAK a kozmetikai szolgáltatásokra való kiterjesztéséről, valamint a korona és hídmunka térítési díjának csökkentéséről a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1071/1953. (XI. 27.) számú határozata szerint a biztosítottak és igényjogosult családtagjainak részére a 433/1953. számú minisztertanácsi határozatban engedélyezett szolgáltatásokat 1953. évi december hó 1. napjától kezdődő hatállyal a kozmetikai (fogszínű homlokzatú), fogkoronákra, illetőleg pótolt hídtagokra is ki kell terjeszteni.

A korona és hídfogpótlási munkáért a biztosítottak és igényjogosult családtagjaik az alábbiak szerinti térítési díjakat fizetik: a) egyszerű fémmunka (korona, hídtag) térítési díja fogtagonként 20 forint. *b)* Egyszerű kozmetikai fémmunka (akrilat fogszínű borítókorona, műcsonkos akrilat korona, facettás hídtag, műcsonkra dolgozott akrilat köpenykorona) térítési díja fogtagonként 35 forint. *c)* Összetett kozmetikai fémmunka (homlokzatos kozmetikai borító fémkorona, gyűrűs-csapos, műcsonkos akrilat korona) térítési díja 50 forint.

II. A BETEGSÉGI BIZTOSÍTÁSRA vonatkozó rendelkezések közül némelyiket módosítja az 51/1953. (XI. 6.) M. T. számú rendelet. *A biztosított férfi háztartását vezető nővel* egyenlő feltételekkel és mértékben igényjogosult betegségi biztosítás szolgáltatásaira az a nő, aki a biztosított háztartását vezeti. *A biztosított gyermekével* egyenlő feltételekkel és mértékben igényjogosult a betegségi bizosítás szolgálatásaira az a *nevelt* gyermek, akit a biztosított egészen, vagy túlnyomó részben eltart. *A rheumás szívbetegségben* szenvedő 16 éven aluli igényjogosult családtag egy éven belül 180 napon át jogosult kórházi (gyógyintézeti) ápolásra. A munkaviszony megszűnése (önkényes kilépés és fegyelmi határozattal történt elbocsátás esetét kivéve) *a munkaviszony folytonosságát* csak akkor szakítja meg, ha a biztosított *a munkaviszony megszűnésétől számított 30 napon belül újabb munkaviszonyba* nem lép. *Táppénz* a szokásos heti pihenőnapokra nem jár. *A terhességi és gyermekágyi segélyre* igényjogosult biztosított nőnek kórházi (gyógyintézeti) vagy szülőotthoni ápolása idejére terhességi és gyermekágyi segélyének 80%-a jár. Biztosított, vagy igényjogosult családtag elhalálozása esetén járó *temetkezési segély összegéből levonásnak helye nincs.* A javadalmazáshoz igazodó betegségi biztosítási készpénzszolgáltatások megállapításánál a tényleges elért *javadalmazás összegét korlátozás nélkül* kell figyelembe venni. A táppénzből csak házastárs- és gyermektartás, társadalombiztosításnak okozott kár, továbbá gyermektelenségi adó címén lehet helye *levonásnak.*

SZÜLÉSI SEGÉLYEK. A betegség esetére biztosított dolgozó nőt szülés esetén: a) *szülési segédkezés* és gyógykezelés, b) *terhességi segély*, c) *gyermekágyi segély és* d) *anyasági segély* illeti meg. *A dolgozó feleségét* (élettársát) szülése esetén *szülési segédkezés és gyógykezelés*, valamint *anyasági segély* illeti meg. Terhességi, gyermekágyi és anyasági segélyre jogosult az a dolgozó nő, akit az orvos terhesállományba vesz és akinek (a szülés előtti 42 napot közvetlenül megelőző) két éven belül — akár megszakításokkal is — összesen 270 napi (9 hónapi) biztosítási ideje van. A dolgozó nő a tizenkétheti *szülési szabadság* idejére megkapja teljes fizetését, terhességi és gyermekágyi segélyként. A szülőnőnek ezen felül anyasági segély is jár. *A terhességi segély a terhesség utolsó hat hetére, a gyermekágyi segély pedig a szülés napjától kezdve hat héten át jár. Az anyasági segély a szülés igazolásakor* kerül kifizetésre. A dolgozó nének, ha a terhességi ideje alatt háromszor megjelent *a terhességi orvosi vizsgálaton*, a szülés igazolásakor *élve született gyermek után 600 forint*, az *első gyermek után 700 forint* (ha az orvosi vizsgálaton nem jelent meg, 500 forint), halva született gyermek után 120 forint (hathónapi társadalombiztosítási tagság esetén 60 forint) anyasági segély jár. *Ikerszülés* esetében az anyasági segély minden élveszületett ikergyermek után teljes összegben jár. Legalább hathónapi társadalombiztosítási tagsággal rendelkező dolgozó nő élveszületett gyermekéért 250 forint anyasági segélyt kap, ikerszüléskor a gyermekek száma szerint 250—250 forint anyasági segélyre jogosult. Az elvetélés a terhességi, a gyermekágyi és az anyasági segélyre nem ad igényt. *A szülés megtörténtét* születési értesítővel kell igazolni.

A feleség, vagy élettárs szülés esetén anyasági segélyre jogosult, ha férje (élettársa) a szülést megelőző két éven belül — akár megszakításokkal is — összesen legalább 270 napig biztosított volt. Ebbe az időbe biztosított táppénzsegélyezése, kórházi ápolási ideje is beszámít. *A családtag anyasági segélyének összege* élveszületés esetén *460 forint*, halvaszületés esetén 120 forint. Ikerszülés esetén az anyasági segély minden gyermek után teljes összegben jár. Terhességi, gyermekágyi segély a családtagnak nem jár.

Ha a szülés nem kórházban, hanem otthon történik, a biztosított nőt, vagy feleséget (élettársat) szülésznői segédkezés illeti meg. A szülésznő díjazása fejében a szülés levezetéséért 40 forint, elvetélésnél segédkezésért 20 forint jár.

A *jogtalanul* felvett segélyeket vissza kell téríteni akkor is, ha azokat a dolgozó, vagy családtagja jóhiszeműen vette fel.

Az a dolgozó, aki betegség színlelésével, vagy a segélyezés más módon jogtalanul történt igénybevételével a társadalombiztosításnak kárt okoz, a kárt köteles megtéríteni. (Lásd Református Egyház 1953. dec. 1. számát.)